

ALKOHOL W ŻYCIU DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW REGIONU

1

**Alkohol jest dla ludzi, ale
dla zdrowych i dorosłych.
- Jerzy Melibruda**

Szanowni Państwo

Skala problemów alkoholowych zależy w znacznej mierze od postaw społeczeństwa wobec alkoholu, wiedzy na temat zagrożeń wynikających z picia, a także od wielkości spożycia napojów alkoholowych. Aby zmierzyć się z problemami alkoholowymi na terenie miasta warto jest ich skalę i specyfikę poddać dokładnej diagnozie. Temu celowi służy niniejszy raport. Przy jego konstrukcji oparto się na analizie danych udostępnionych m in. przez Urząd Miejski w Lidzbarku Warmińskim, Miejską Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Policję, Korzystano także z badań ankietowych realizowanych w szkołach oraz przeprowadzono sondę uliczną z udziałem 100 losowo wybranych mieszkańców Lidzbarka Warmińskiego. Wyniki badań ujęte są w następujące bloki tematyczne:

- ***Metryka miasta:***
 - ***Szacunkowa skala problemów alkoholowych***
 - ***Stan zasobów w sferze rozwiązywania problemów alkoholowych***
- ***Alkohol w życiu dorosłych:***
 - ***Poglądy i postawy wobec alkoholu***
 - ***Spożycie alkoholu***
- ***Szkody społeczne związane z nadużywaniem alkoholu.***
- ***Dynamika zachowań alkoholowych na przestrzeni ostatnich lat (obyczaj alkoholowy, obyczaj abstynencki, alkohol w pracy, struktura spożycia napojów alkoholowych).***

Przy analizie przedstawionego raportu należy pamiętać, że rozwiązywanie problemów alkoholowych nie oznacza walki z alkoholem, ani też nie ogranicza się do minimalizowania skutków alkoholizmu. Większość dorosłych mieszkańców naszego kraju to konsumenci napojów alkoholowych. Można ich z grubsza podzielić na trzy grupy:

- osoby kontrolujące swoje picie – także im zdarzają się epizody alkoholowe dezorganizujące życie,
- osoby nadużywające alkoholu – czyli ci, którzy piją w nieodpowiednim czasie, okolicznościach i ilościach,
- osoby uzależnione – czyli ci, którzy utracili kontrolę nad swoim picciem

Planując działania gminne należy wziąć pod uwagę tzw. *paradoks prewencyjny*. Otóż, jak pokazują badania, **wielkość szkód związanych z nadużywaniem alkoholu jest większa w grupie osób nieuzależnionych niż alkoholików**. Tych pierwszych jest po prostu kilkakrotnie więcej. *W związku z tym realizacja gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych nie powinna ograniczać się do pomocy osobom uzależnionym, lecz zawierać szerszy pakiet działań ograniczających zakres strat wynikających z nadużywania alkoholu.*

OPIS METODOLOGII BADAŃ

Realizacja celów zawartych w ofercie badań wymagała objęcia badaniami:

A/ sondy ulicznej przeprowadzonej wśród mieszkańców miasta (mężczyzn i kobiet), którzy ukończyli 18 lat. Wybór osób badanych dokonywany jest metodą ***doboru losowego***. Badana wielkość próby wynosi 100 osób.

Badania realizowane są metodą ***ankiet bezpośrednich*** (rozdawanych i odbieranych przez ankierów w miejscach publicznych).

B/ próby z populacji uczniów szkół miasta (dziewcząt i chłopców) w trzech grupach wiekowych:

- ***uczniowie klas VI szkół podstawowych***
- ***uczniowie klas III gimnazjów***
- ***uczniowie klas II szkół pogimnazjalnych.***

Wyboru próby dokonano metodą ***doboru warstwowego*** (podział na jednorodne warstwy – grupy wiekowe i wybór badanej próby w obrębie wybranych warstw). Badane były po trzy klasy w każdym z wyżej wymienionych przedziałów wiekowych.

Badania realizowane były metodą ***ankiety audytoryjnej*** (badania zbiorowe). Ankieter czyta instrukcje, podkreśla anonimowy charakter badań, następnie, w przypadku wątpliwości, odpowiada na pytania i udziela indywidualnych wyjaśnień. Po zakończeniu badania ankieter zbiera ankiety i wkłada do przygotowanej teczki.

Ankiety (dla dorosłych i dla młodzieży) przygotowane były przez psychologa, specjalistę psychoterapii uzależnień, w oparciu o narzędzia stosowane powszechnie w tego typu badaniach.

Ankiety przeprowadzali ankieterzy z firmy „Ekspertyzy-Edukacja-Terapia EKSTER”. Są to osoby przygotowane do realizacji badań ankietowych, mające

duże doświadczenie w realizacji takich badań, a także zajmujące się w praktyce zagadnieniami w sferze rozwiązywania problemów alkoholowych.

C/ Analiza danych z instytucji mających swoją siedzibę w gminie, zajmujących się rozwiązywaniem problemów alkoholowych.

I. METRYKA MIASTA

Miasto Lidzbark Warmiński liczy 17.330 mieszkańców.

❖ Dostępność napojów alkoholowych

Ilość punktów sprzedaży napojów alkoholowych:

Ogółem 40

w tym:

a/ do spożycia poza miejscem sprzedaży

wg zawartości alkoholu:

- do 4,5% 29

- od 4,5% do 18% 26

- powyżej 18% 17

b/ do spożycia w miejscu sprzedaży

wg zawartości alkoholu:

- do 4,5% 11

- od 4,5% do 18% 7

- powyżej 18% 5

***Jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych przypada
w Lidzbarku Warmińskim na 433 osób.***

Jak pokazują badania, liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w przeliczeniu na jednego mieszkańca koreluje z umieralnością spowodowaną chorobami serca, nowotworami, śmiercią wynikłą bezpośrednio ze spożywania alkoholu oraz z umieralnością całkowitą. **Polityka kontroli ilości punktów sprzedaży alkoholu jest więc istotnym instrumentem kształtowania kondycji zdrowotnej mieszkańców.**

W Lidzbarku Warmińskim zagęszczenie punktów sprzedaży alkoholu w stosunku do liczby mieszkańców nie jest duże. Niewątpliwym wpływem na to ma łatwy dostęp do alkoholu nielegalnie sprowadzanego z zagranicy. Jest to zjawisko groźne nie tylko z powodu strat dla budżetu państwa, ale także ze względu na niewiadome pochodzenie alkoholu pochodzącego z kontrabandy.

**JAK WYGLĄDA SZACUNKOWA SKALA PROBLEMÓW
ALKOHOLOWYCH W LIDZBARKU WARMIŃSKIM**

- Liczba osób uzależnionych od alkoholu:
350-500
- Liczba osób dorosłych żyjących w rodzinach alkoholowych (współmałżonkowie, rodzice, rodzeństwo):
700-850
- Liczba dzieci wychowujących się w rodzinach alkoholików:
700-850
- Liczba osób pijących szkodliwie, niezależnych od alkoholu:
850-1.200
- Ofiary przemocy w rodzinach z problemem alkoholowym (dzieci i dorośli):
900-1.150

❖ Bezrobocie jako czynnik wpływający na skalę problemów alkoholowych

Stopa bezrobocia	2005
Polska	18,0%
woj. Warmińsko-Mazurskie	27,6%
Lidzbark Warmiński*	35,3%

*dane dla powiatu

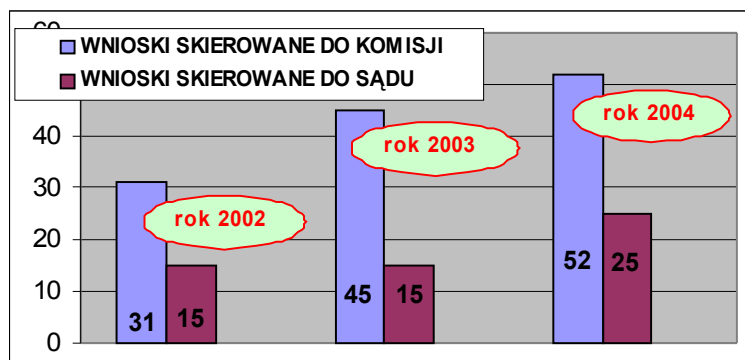
Jak widać z powyższego zestawienia stopa bezrobocia w powiecie lidzbarskim jest znacznie wyższa od średniej krajowej. Sytuacja taka przekłada się na sferę zachowań alkoholowych. Jak wynika bowiem z badań, spadek dochodów (co przy wysokim bezrobociu jest normą) przyczynia się do wzrostu spożycia napojów alkoholowych.

Można więc założyć, że skala problemów alkoholowych w Lidzbarku Warmińskim jest większa niż w innych regionach kraju.

STAN ZASOBÓW W ZAKRESIE ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH

❖ ***Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych***

Osoby uzależnione i wyrządzające swoim piciem poważne szkody społeczne a niechące dobrowolnie poddać się leczeniu odwykowemu mogą być zgłoszone do Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w celu wszczęcia procedury sądowej zobowiązującej do leczenia.

Zapytaliśmy mieszkańców miasta, co sądzą o instytucji sądowego zobowiązania do leczenia.

Przymus leczenia powinno się stosować:	
Wobec wszystkich alkoholików	66 %
W pewnych przypadkach (np. szkody społeczne)	21 %
Nie powinno się w ogóle stosować przymusu	8 %
Trudno powiedzieć	5 %

Jak widać, mieszkańcy Lidzbarka Warmińskiego popierają instytucję sądowego zobowiązania do leczenia. Pewna część badanych uważa, że nie wystarczy samo uzależnienie. Istotne jest, czy alkoholik powoduje swoim zachowaniem szkody społeczne. Takie myślenie odpowiada obecnemu stanowi prawnemu, gdzie do zastosowania postanowienia o leczeniu odwykowym uzależnienie musi współistnieć z takimi zachowaniami jak: zakłócanie porządku publicznego, rozpad rodziny, czy demoralizacja dzieci.

❖ ***Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej***

Pomoc MOPS w 2004 r.	Ilość rodzin	Ilość osób
Ogółem	915	2.337
Rodziny z problemem alkoholowym	105	169

- ❖ *Działania konsultacyjno-informacyjne, grupy samopomocowe, rehabilitacja, leczenie odwykowe*

•Punkt Konsultacyjny dla Osób z Problemem Alkoholowym i Członków ich Rodzin

- ✓ **Poradnictwo w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych**

Przebyte szkolenia terapeutyczne

-	Program	Rozwoju	Osobistego	1
.....				
-	Studium	Terapii	Uzależnień	1
.....				
-	Szkola Rozwiązywania Lokalnych Problemów Alkoholowych „Strategia” ...			1
-	Certyfikat	psychoterapeuty	uzależnień	1
.....				

•Leczenie odwykowe – placówki, z których korzystają mieszkańcy miasta

1) Placówki stacjonarne (oddziały)

- Oddział Terapii Uzależnienia od Alkoholu w Lidzbarku Warmińskim

2) Placówki ambulatoryjne (poradnie)

- Przychodnia Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Lidzbarku Warmińskim

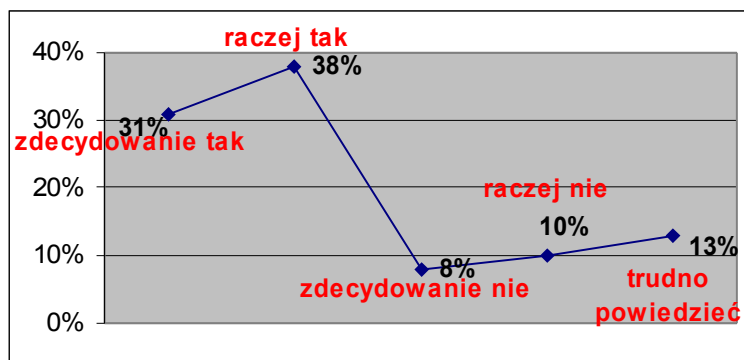
Grupy samopomocowe:

	Ilość grup:
AA (dla uzależnionych).....	2
Al-Anon (dla współuzależnionych).....	1

ŚWIADOMOŚĆ SPOŁECZNA

Przy realizacji gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych istotne jest dotarcie z informacją do mieszkańców, a także ugruntowanie przekonania, co do skuteczności podejmowanych działań.

Pytaliśmy: „Czy wiedziałbym gdzie szukać pomocy, gdyby ktoś z moich bliskich miał problemy z alkoholem?”. Otrzymaliśmy następujące odpowiedzi:

Świadczy to o dobrej orientacji mieszkańców Lidzbarka Warmińskiego w zakresie funkcjonowania instytucji zajmujących się rozwiązywaniem problemów alkoholowych.

Pytaliśmy także: „Czy uważa Pan/i, że leczenie uzależnienia od alkoholu jest skuteczne i czy warto je podejmować”. Ankietowani odpowiedzieli:

Zdecydowanie tak	44 %
Raczej tak	27 %
Zdecydowanie nie	9 %
Raczej nie	11 %
Trudno powiedzieć	9 %

Zdecydowana większość badanych osób wierzy w skuteczność oddziaływań terapeutycznych ukierunkowanych na pomoc ludziom uzależnionym od alkoholu.

II. ALKOHOL W ŻYCIU DOROSŁYCH

POGLĄDY I POSTAWY WOBEC ALKOHOLU

Chcieliśmy zbadać, jaka jest hierarchia problemów społecznych wśród mieszkańców Lidzbarka Warmińskiego. Oto otrzymane rezultaty:

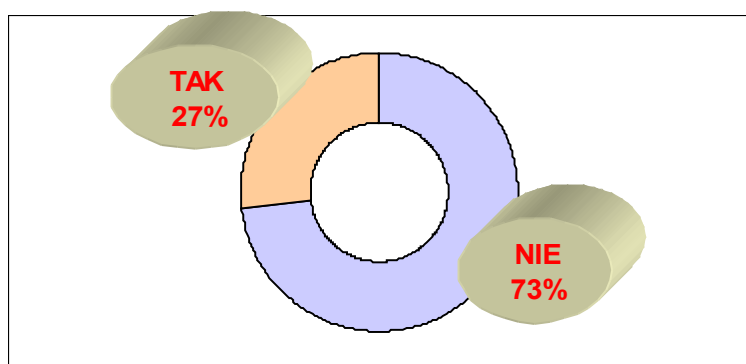
Które z problemów uważa Pan/i za najważniejsze?*	
Zanieczyszczenie środowiska	11 %
Bezrobocie	87 %
Kryzys rodziny	8 %
Wzrost przestępczości	41 %
Alkoholizm	39 %
AIDS	5 %
Zubożenie społeczeństwa	39 %
Kryzys norm moralnych	27 %
Narkomania	29 %
Problemy mieszkaniowe	22 %

Alkoholizm spozrzegany jest jako jedno z ważniejszych zagrożeń (trzeci w hierarchii ważności – 39% wskazań).

Gdy dodamy do tego zagrożenie narkomanią (29% wskazań), otrzymamy pełny obraz tego, jak mieszkańcy Lidzbarka Warmińskiego postrzegają problemy związane z uzależnieniami.

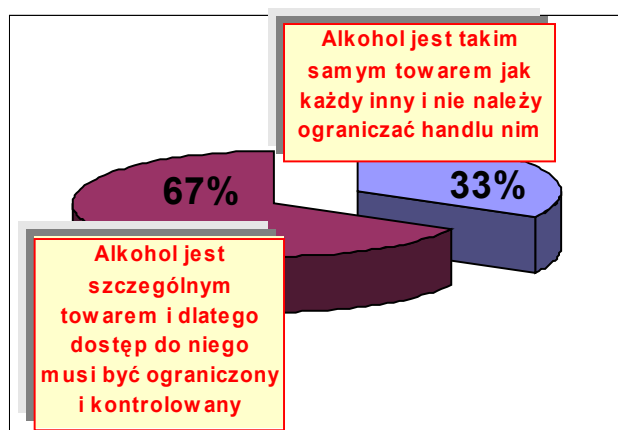
* W przypadku pytań, na które odpowiedzi nie wykluczały się wzajemnie, respondenci wybierali niejednokrotnie kilka możliwości. W takich przypadkach suma wartości procentowych jest większa niż 100%.

Skala problemów alkoholowych w danym środowisku zależy w dużej mierze od poglądów, wiedzy, postaw i przekonań ludzi na temat konsumpcji alkoholu. Na pytanie: „Czy alkohol w piwie jest mniej groźny niż w wódce” odpowiedziano:

Prawda jest taka, że alkohol w piwie jest taki sam jak w winie i wódce. Zdecydowana większość badanych ma słuszny pogląd w tej sprawie, jednakże więcej niż co czwarty ankietowany mieszkaniec Lidzbarka Warmińskiego ma odmienne zdanie.

Badano też postawy mieszkańców Lidzbarka Warmińskiego dotyczące zasad handlu napojami alkoholowymi. Oto rezultaty:

Większość badanych nie ma wątpliwości. Alkohol jest na pewno towarem bardzo specyficznym, zmieniającym świadomość spożywającego, uzależniającym i jego dystrybucja nie może być poddana wyłącznie prawom

rynku. Poza tym nadużywanie alkoholu powoduje konsekwencje dotyczące nie tylko samego pijącego, ale również, a może głównie, jego bliskich, rodziny, dzieci. W związku z tak istotnymi skutkami społecznymi dystrybucja napojów alkoholowych a także zasady ich spożywania podlegają w większości krajów kontroli społecznej. Jednakże niepokojący jest fakt, że co trzeci badany nie zgadza się z tym.

Na pytanie: „Czy oczekuje Pan/i od władz lokalnych działań służących ograniczeniu problemów alkoholowych” badani mówią:

<i>Oczekuję takich działań</i>	88	%
<i>Nie oczekuję takich działań</i>	12	%

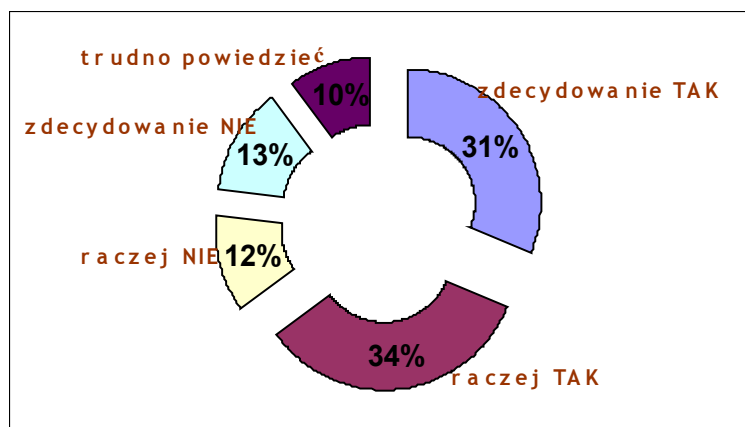
Wynika z tego bardzo istotna przesłanka:

WŚRÓD MIESZKAŃCÓW LIDZBARKA WARMIŃSKIEGO ISTNIEJE DUŻE ZROZUMIENIE DLA SPECYFIKI PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH, A TAKŻE PRYZWOLENIE I OCZEKIWANIE BY WŁADZE SAMORZĄDOWE WŁĄCZYŁY SIĘ AKTYWNIE W ROZWIĄZYWANIE TYCH PROBLEMÓW

Zgodnie z obecnym stanem prawnym pieniądze na rozwiązywanie problemów alkoholowych w gminie pochodzą głównie z opłat za zezwolenia na sprzedaż alkoholu. Czy mieszkańcy miasta popierają takie rozwiązanie?

Spytaliśmy: *Czy Pana/i zdaniem sprzedawcy napojów alkoholowych powinny odprowadzać do kasy miasta pieniądze na finansowanie zapobiegania alkoholizmowi, nawet przez to alkohole byłyby nieco droższe?*

Otrzymałmy następujące odpowiedzi:

Jak widać, badani w większości (65%) zgadzają się na istniejący obecnie system finansowania zadań w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, nawet kosztem wyższej ceny napojów alkoholowych.

Istotna jest także zasadnicza zgodność opinii w kwestii ustalenia granicy wieku legalnego nabywania napojów alkoholowych. Wszyscy z badanych wyrażają poparcie i zrozumienie dla istniejącego prawnego zakazu sprzedawania napojów alkoholowych dla dzieci i młodzieży.

Jak wynika z doświadczeń amerykańskich, podwyższenie granicy wieku uprawniającego do zakupu alkoholu do 21 lat zmniejszyło liczbę wypadków komunikacyjnych związanych z pićm alkoholu, spowodowanych przez młodych kierowców **od 5% do 28%!** A jak widzą to mieszkańcy Lidzbarka Warmińskiego?

Na pytanie: „**Od jakiego wieku powinno sprzedawać się alkohol?**” badani odpowiadają:

Bez ograniczeń	0 %
Od 16 roku życia	0 %
Od 18 roku życia	47 %
Od 21 roku życia	53 %

Żaden z badanych nie widzi możliwość obniżenia wieku legalnego nabycia napojów alkoholowych do lat 16, natomiast duża część ankietowanych (53%) byłoby skłonnych poprzeć działania

zmierające do podniesienia tej granicy do 21 lat. Warto tu zwrócić uwagę, że adresatami ankiety nie były środowiska abstynenckie, ani osoby zajmujące się rozwiązywaniem problemów alkoholowych. Jest to dodatkowy argument za tym, że wśród mieszkańców miasta można by znaleźć poparcie dla różnorodnych działań zmierzających do ograniczenia negatywnych skutków nadużywania alkoholu.

SPOŻYCIE ALKOHOLU

Skala problemów alkoholowych a także wskaźnik uzależnień jest w dużej mierze uwarunkowany ogólnym poziomem spożycia napojów alkoholowych w danym środowisku. Relacja jest prosta: im wcześniejszy pierwszy kontakt z alkoholem, im większe spożycie alkoholu tym szerszy jest zakres problemów alkoholowych. Inną istotną determinantą skali uzależnienia jest też rodzaj spożywanego alkoholu. Chodzi tu o tzw. model picia. W pewnym uproszczeniu można powiedzieć, że w zależności od kręgu kulturowego wyróżniamy w Europie trzy takie modele:

- **anglosaski** (Niemcy, Anglia, Czechy) – gdzie wśród spożywanego alkoholu dominuje piwo,
- **skandynawski** (Szwecja, Polska) – z przewagą konsumpcji alkoholu wysokoprocentowych, głównie wódek,
- **śródziemnomorski** (Francja, Włochy) – z przewagą spożycia wina.

Najgroźniejszy jest drugi z tych modeli – picie mocnych alkoholi skraca drogę do uzależnienia.

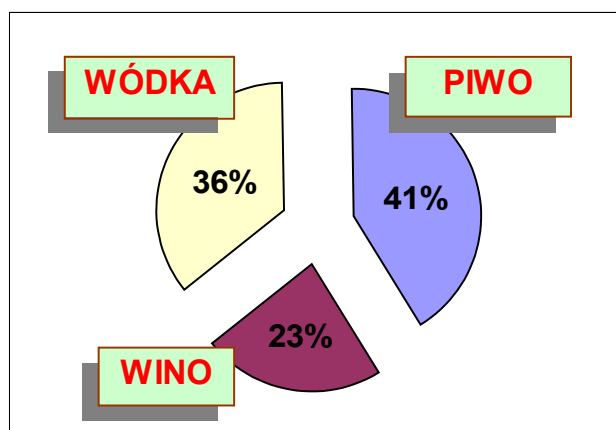
Działania związane z rozwiązywaniem problemów alkoholowych powinny więc iść w kierunku przeciwdziałania zbyt wczesnym kontaktom z alkoholem, ograniczenia spożycia napojów alkoholowych a także zmiany wzorców picia na takie, w których preferuje się trunki o niskiej zawartości alkoholu.

W skali krajowej zaobserwowano znaczące zmniejszenie spożycia alkoholu na głowę mieszkańca. Jeszcze przed kilku laty było to 11 litrów czystego alkoholu na jedną osobę – dziś spożycie wynosi ok. 8 litrów na osobę. W naszych badaniach pytaliśmy: **”Ile czasu minęło, od kiedy pił/a Pan/i alkohol?”** Oto odpowiedzi:

Piłem dzisiaj	4 %
1 - 2 dni	11 %
Mniej więcej tydzień	25 %
2 tygodnie do miesiąca	18 %
Miesiąc do trzech miesięcy	21 %
Więcej niż 3 miesiące	12 %
Nie piję od kilku lat	9 %

Jak z tego wynika, połowa ankietowanych mieszkańców Lidzbarka Warmińskiego piła alkohol nie więcej niż miesiąc przed okresem badania, zaś 9% deklaruje się jako abstynenci.

Na pytanie: **„Jaki alkohol pił/a Pan/i ostatnim razem?”** odpowiadano:

Mieszkańcy Lidzbarka Warmińskiego częściej spożywają napoje z niższą zawartością alkoholu (piwo i wino), niż wódkę.. Jest to tendencja korzystna, oczywiście o ile nie wynika jedynie z bezwzględnego wzrostu spożycia piwa. Należy także wziąć pod uwagę fakt, że spożywanie wina w wielu przypadkach nie jest wynikiem ukształtowania takich preferencji, lecz jest uwarunkowane niską ceną „win” rodzimej produkcji.

Chcieliśmy się także dowiedzieć, jak otoczenie przyjmuje odmowę picia. Oto najczęściej spotykane reakcje:

zdziwienie	16 %
krytyka	6 %
podziw	9 %
wyśmiewanie	7 %
zrozumienie	36 %
odrzućenie	3 %
obojętność	31 %
usilne namawianie	16 %

Jak widać, osoby odmawiające wypicia alkoholu **nie spotykają się** z wyraźnym brakiem akceptacji ze strony środowiska. W reakcjach otoczenia dominuje zrozumienie, lub przynajmniej obojętność, zaś krytyka, wyśmiewanie, czy odrzucanie zdarza się rzadko.

W naszych badaniach interesowało nas również, w jakim **wieku dorośli dzisiaj mieszkańcy Lidzarka Warmińskiego sięgnęli po raz pierwszy po alkohol**. Oto odpowiedzi:

W jakim wieku miał/a Pan/i pierwszy kontakt z alkoholem?		
W ogóle nie piłem	3 %	Połowa badanych osób dorosłych poznała smak alkoholu będąc już osobami
9 lat lub mniej	3 %	
10 - 12 lat	5 %	
13 - 15 lat	11 %	
16 - 17 lat	24 %	
18 - 21 lat	33 %	
Powyżej 21 lat	16 %	
Nie pamiętam	5 %	

pełnoletnimi (lub w ogóle nie pije). Do 15 roku życia sięgnęło po alkohol 19% dorosłych.

Zaś na pytanie: „**Z kim po raz pierwszy pił/a Pan/i alkohol**” badani mówią:

Z kolegą	64 %
Z rodzicami	10 %
Z innym dorosłym członkiem rodziny	8 %
Z innym dorosłym	13 %
Sam	5 %

Prawie 2/3 dzisiejszych dorosłych pierwszy kieliszek alkoholu wypilo z kolega, zaś co dziesiąty – z rodzicem.

III. SZKODY SPOŁECZNE ZWIĄZANE Z NADUŻYWANIEM ALKOHOLU

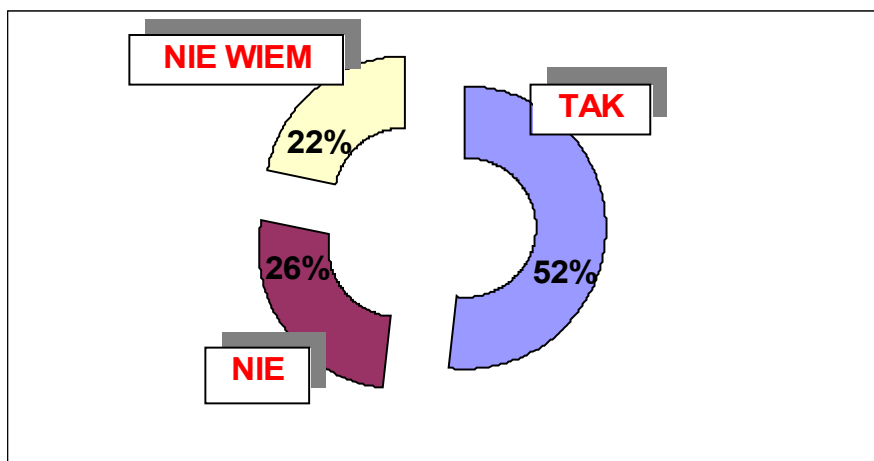
Powszechnie uważa się, że alkohol jest dla państwa źródłem poważnych dochodów. Rzeczywiście, koszty produkcji alkoholu są niewspółmiernie niskie w stosunku do ceny sprzedaży, duża część tych zysków zasila skarb państwa. Jednak jest to tylko część prawdy. Często nie dostrzega się kosztów społecznych związanych z piciem i nadużywaniem alkoholu. Naukowcy amerykańscy rozróżnili dwie kategorie kosztów ekonomicznych:

- **koszty bezpośrednie:** czyli faktycznie dokonane opłaty. Są to koszty leczenia specjalistycznego i somatycznego, utrzymanie domów opieki społecznej, koszty przestępstw, wypadków, pożarów, a także prowadzenie działalności służb administracyjnych, rządowych i lokalnych zajmujących się rozwiązywaniem problemów alkoholowych.
- **Koszty pośrednie:** są to wszelkie stracone dochody związane m. in. z przedwczesną umieralnością, utratą zdolności do pracy, pomocą ofiarom przestępstw, utrzymaniem więźniów.

Jak podaje „VIII Raport Specjalny dla Kongresu USA” społeczne koszty nadmiernego picia są ponad 2-krotnie wyższe od zysków finansowych uzyskiwanych ze sprzedaży alkoholu. Nadmiernie pijący, w porównaniu z umiarkowanie pijącymi i abstynentami, korzystają nieproporcjonalnie dużo częściej z opieki medycznej, zwolnień chorobowych i rent. Z obliczeń Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wynika, że koszty ekonomiczne problemów alkoholowych w Polsce sięgają kwoty 24 miliardów rocznie. Ale przecież nie wszystkie straty można przeliczyć na pieniądze. Dochodzą jeszcze koszty psychologiczne dotyczące w dużej mierze ludzi żyjących w otoczeniu osób nadużywających alkoholu.

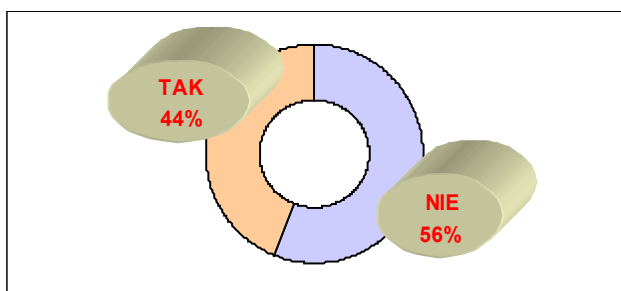
SKALA ZAGROŻENIA PROBLEMAMI ZWIĄZANYMI Z NADUŻYWANIEM ALKOHOLU

Na pytanie, czy osoby pijące alkohol w miejscu Pana/i zamieszkania stanowią szczególne zagrożenie dla bezpieczeństwa, odpowiadają:

Ponad połowa badanych uważa, że tak. W związku z powyższym chcieliśmy zobaczyć, czy mieszkańcy miasta sami doświadczali sytuacji zagrożenia. Spytaliśmy:

„Czy zdarzyło się Panu/i w ostatnim okresie doznawać jakichś przykrych przeżyć związanych z nietrzeźwością w miejscach publicznych?”. Oto odpowiedzi:

Jak z tego wynika, więcej niż czterech na dziesięciu badanych bezpośrednio i osobiście doświadczyło nieprzyjemnych skutków nadużywania przez innych alkoholu.

PRZESTĘPSTWA I WYKROCZENIA ZWIĄZANE Z NADUŻYWANIEM ALKOHOLU

❖ *Policja:*

Funkcjonariusze Komisariatu Policji odnotowali w ostatnich latach na terenie Lidzbarka Warmińskiego wiele zdarzeń z udziałem osób nietrzeźwych w tym:

RODZAJ PRZESTĘPSTWA LUB WYKROCZENIA	ROK 2002	ROK 2003	ROK 2004
Ilość wniosków skierowanych do sądów grodzkich w związku z prowadzeniem pojazdów pod wpływem alkoholu	130	207	130
Ilość osób zatrzymanych do wytrzeźwienia w pomieszczeniach dla zatrzymanych	306	308	265

❖ *Straż Miejska*

Ilość interwencji związanych z nadużywaniem alkoholu:

a 2002 rok	71
/	
b 2003 rok	42
/	
c 2004 rok	92
/	

IV. DYNAMIKA ZACHOWAŃ ALKOHOLOWYCH NA PRZESTRZENI OSTATNICH LAT

DYNAMIKA SPOŻYCIA ALKOHOLU

Według statystyk krajowych spożycie alkoholu na jednego mieszkańca w ostatnich waha się. Jednocześnie wyraźnie zarysowały się tendencje negatywne: następuje szybki wzrost spożywania napojów alkoholowych wśród marginalnych dotychczas grup konsumenckich, to jest kobiet i młodzieży.

W naszych badaniach chcieliśmy zobaczyć, czy sytuacja ta ma przełożenie na spostrzeganie problemów alkoholowych przez mieszkańców Lidzbarka Warmińskiego.

Zapytaliśmy: „Czy Pana/i zdaniem osoby dorosłe oraz młodzi ludzie (poniżej 18 roku życia) piją obecnie mniej, więcej czy tyle samo, co przed 10 laty”.

Oto odpowiedzi:

Spożycie alkoholu jest:	Wśród dorosłych	Wśród młodzieży
Większe niż 10 lat temu	66 %	93 %
Mniejsze niż 10 lat temu	8 %	4 %
Nie widzę zmiany	26 %	3 %

Jeśli chodzi o konsumpcję alkoholu, mieszkańcy Lidzbarka Warmińskiego nie dostrzegają tendencji spadkowej. **Wyraźnie potwierdziła się natomiast opinia o wzroście spożycia alkoholu**

przez młodych ludzi. Tak uważa zdecydowana większość mieszkańców miasta.

Zgodnie z ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz Narodowym Programem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wskazane jest podejmowanie działań w kierunku zmiany obyczajów w zakresie spożywania napojów alkoholowych (m.in. zastąpienie alkoholi mocnych słabszymi). Oto jak, zdaniem badanych, zmieniły się u nich preferencje alkoholowe:

Nastąpiła zmiana na korzyść alkoholi niskoprocentowych	54 %
Nastąpiła zmiana na korzyść alkoholi wysokoprocentowych	13 %
Nie widzę zmiany	33 %

Mieszkańcy Lidzbarka Warmińskiego dostrzegają korzystną tendencję zmiany preferencji konsumpcji napojów alkoholowych na korzyść alkoholi niskoprocentowych.

OBYCZAJ ALKOHOLOWY

Pewne normy i praktyki związane z piciem funkcjonujące w danej społeczności są czynnikami rokującymi pojawienie się problemów alkoholowych. W naszym społeczeństwie w związku z przemianami ustrojowymi i obyczajowymi nastąpiły pewne zmiany dotyczące wzorców picia. Przyjrzyjmy się jak oceniają te zmiany nasi mieszkańcy.

RODZAJ ZACHOWAŃ	SKALA ZJAWISKA		
	większa	mniejsza	bez zmian
<i>Widok osób pijanych na ulicach</i>	59 %	18 %	23 %
<i>„Załatwianie sprawy przez alkohol” („płacenie alkoholem”, „opijanie spraw”)</i>	36 %	34 %	30 %
<i>Przypadki upijania się, awanturowania i inne niekontrolowane zachowania alkoholowe na imprezach i uroczystościach</i>	41 %	29 %	30 %

Jak wynika z powyższego zestawienia spojrzenie mieszkańców miasta na zachowania alkoholowe jest zróżnicowane. Dostrzegają oni jednak, oprócz tendencji negatywnych, zjawiska pozytywne.

ALKOHOL W PRACY

chłodzącym

Alkohol jest napojem

- zapał do pracy.

- *Jerzy Leszczyński*

Dla alkoholika najpierw picie przeszkadza

w pracy, a potem praca przeszkadza w picu.

- *porzekadło francuskie*

Straty wynikłe z nadużywania alkoholu w miejscu pracy, przychodzenia do pracy pod wpływem alkoholu lub po przepiciu, są trudne do oszacowania. Są to zarówno szkody wymierne, takie jak absencje w pracy czy też wypadki, ale

także straty mniej wymierne, jak ograniczona wydajność. Jednakże nie zawsze z faktów tych wyciągano prawidłowe konsekwencje. Do czasu transformacji ustrojowej w 1989 roku doktryna o konieczności zapewnienia wszystkim miejsca pracy nie stwarzała możliwości pełnego egzekwowania odpowiedzialności za naruszanie dyscypliny pracy.

Spójrzmy, czy mieszkańcy Lidzbarka Warmińskiego dostrzegają w tej sferze zmiany na przestrzeni ostatnich lat .

	SKALA ZJAWISKA		
	WIĘKSZA	MNIEJSZA	BEZ ZMIAN
Picie alkoholu w pracy	21 %	56 %	23 %

Większość badanych dostrzega pozytywną tendencję w obszarze spożywania alkoholu w pracy.

**OBYCZAJ ABSTYNENCKI.
SKUTECZNOŚĆ ODDZIAŁYWAŃ PROFILAKTYCZNO
-LECZNICZYCH**

**Jak z ogórka kiszzonego nie zrobi się świeżego,
tak alkoholik nie stanie się
człowiekiem pijącym
w sposób kontrolowany.**

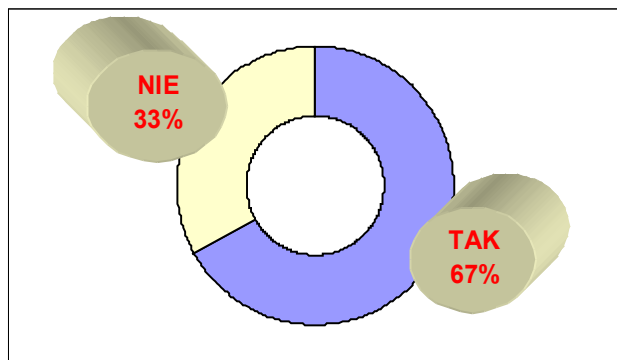
- *maksyma AA*

**Z alkoholizmu nie można się wyleczyć,
ale można wyzdrowieć.**

- *Wiktor Osiatyński*

Zacytowane wyżej powiedzenia, choć z pozoru paradoksalne, dobrze oddają istotę dochodzenia osób uzależnionych do trzeźwości. Alkoholizm jest chorobą chroniczną (podobnie jak cukrzyca, czy alergie). Leczenie nie ma więc na celu powrotu pacjenta do picia okazjonalnego (utracona kontrola picia nie powraca), lecz naukę życia w trzeźwości (całkowita abstynencja). Temu celowi najlepiej służy połączenie i współdziałanie terapii odwykowej oraz grup samopomocowych. Mieszkańcy Lidzbarka Warmińskiego mogą w przypadku wystąpienia problemów alkoholowych korzystać z usług terapeutycznych, a także otrzymać wsparcie w grupach samopomocowych. Chcielibyśmy sprawdzić, czy dostrzegają oni efekty tych działań. Spytaliśmy: „Czy styka się Pan/i z osobami dawniej nadużywającymi alkoholu, którzy obecnie nie piją wcale lub w sposób znaczący ograniczyli swoje picie?”

Oto wyniki:

Jak widać, wielu mieszkańców coraz częściej styka się z osobami, które zostały abstynentami lub przynajmniej piją w sposób mniej destrukcyjny niż dawniej.

Interesującą sprawą są także zmiany w odbiorze przez otoczenie realizacji postaw abstynenckich.

RODZAJ ZACHOWAŃ	SKALA ZJAWISKA (na przestrzeni ostatnich lat)		
	większa	mniejsza	bez zmian
Przypadki odmawiania picia	21 %	19 %	60 %
Akceptacja dla postaw abstynenckich (nienamawianie do picia)	36 %	24 %	40 %
Popularność uroczystości bezalkoholowych (komunie, wesela, itp.)	22 %	29 %	49 %

Wynika z tego, że część badanych dostrzega pozytywną ewolucję, jeżeli chodzi o przypadki odmawiania picia, obserwują oni także korzystną zmianę w stosunku do osób niepijących. Niektórzy widzą również tendencje do coraz częstszego organizowania uroczystości bezalkoholowych.

Istotne znaczenie ma oczywiście pytanie, jaki wpływ na korzystne zmiany w obyczaju alkoholowym mają działania podejmowane w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, oraz terapia odwykowa.

Jeśli zauważy Pan/i pozytywne zmiany obyczajów i zachowań alkoholowych w ostatnich latach, to są one wynikiem:	
Edukacji społecznej (prasa, radio, tv)	18 %
Działań lokalnych (leczenie odwykowe, Miejska Komisja rozwiązywania problemów alkoholowych, grupy AA, kluby abstynenta, profilaktyka szkolna i in.)	28 %
Działań administracyjno-prawnych	6 %
Polityki cenowej wobec alkoholu	6 %
Zmian w obyczajowości	23 %
Promocji zdrowego stylu życia	26 %
Zubożenia społeczeństwa (brak pieniędzy na alkohol)	38 %
Większych możliwości wydawania pieniędzy na inne cele	31 %
Obawy o utratę pracy	64 %

Jak wynika z przeprowadzonych badań, działania lokalne mają, zdaniem mieszkańców Lidzbarka Warmińskiego, bardzo istotny wpływ na pozytywne zmiany w obyczajach i zachowaniach alkoholowych na przestrzeni ostatnich lat (docenia to 28% badanych).

ALKOHOL A MŁODZIEŻ

Na pytanie, kiedy w przypadku konsumpcji alkoholu przez młodzież możemy mówić o nadużywaniu, odpowiedź brzmi: **zawsze**. Alkohol jest dla ludzi, ale dla ludzi zdrowych i dorosłych. Jerzy Melibruda w broszurze pt. „Tajemnice ETOH” pisze:

„Zdaniem lekarzy i psychologów istnieją bardzo poważne uzasadnienia do tych ograniczeń. Nawet niewielkie ilości alkoholu, niegroźne dla dorosłych, mogą uszkadzać procesy rozwojowe dzieci i młodzieży. Dotyczy to nie tylko rozwoju biologicznego, ale również procesów związanych z uczeniem się i zapamiętywaniem oraz rozwojem uczuciowym.

Gdy człowiek ma kilkanaście lat budują się fundamenty jego umysłu i osobowości. Metaforycznie można powiedzieć, że alkohol wypłukuje cement z tych fundamentów. W młodości powstaje podstawowa mapa orientacyjna dla dalszej drogi życia – oszołomienie alkoholem dostarcza fałszywych informacji i drogowskazów. Jest to czas, gdy człowiek odkrywa różne barwy uczuć – alkohol zamazuje różnorodność i bogactwo tęczy autentycznych przeżyć.

Młody człowiek uczy się wiązać swoje przyjemne stany z alkoholem, a nie z konkretnymi wydarzeniami życiowymi i w ten sposób oddala się od rzeczywistości. Młodzi ludzie zamiast odkrywać prawdę o sobie i życiu w naturalnych i autentycznych doświadczeniach osobistych uczą się pośpiesznego i złudnego manipulowania własnymi uczuciami i umysłem.”

Wielkość spożycia alkoholu przez młodych ludzi determinuje w przyszłości ogólny stan zdrowia społeczeństwa. Alkohol zaburza zdolność uczenia się – w związku z czym zbyt wczesne rozpoczynanie picia staje się bardzo często przyczyną trudności i niepowodzeń w nauce. Wywołując w sposób sztuczny

stany emocjonalne alkohol powoduje hamowanie rozwoju emocjonalnego i opóźnienie dojrzewania nastolatków.

Picie alkoholu przez młodych ludzi powoduje także bezpośrednie szkody indywidualne i społeczne. Jest ono przyczyną ryzykownych zachowań. Jak pokazują dane statystyczne, wzrasta liczba nieletnich sprawców a także nieletnich ofiar przestępstw. W związku ze słabo ukształtowaną strukturą układu nerwowego młodzi ludzie cechują się słabszą tolerancją na alkohol. Powoduje to, iż nawet niewielkie dawki mogą wywołać niekontrolowane zachowania. Szybsza jest także droga do uzależnienia się.

Jak twierdzą eksperci, alkohol jest główną przyczyną zgonów i inwalidztwa u osób w wieku 15-21 lat, znacznie przewyższając pod tym względem szkody związane z narkotykami.

Podstawą diagnozy zachowań związanych z alkoholem i problemów alkoholowych wśród młodzieży są badania ankietowe przeprowadzone wśród młodzieży ze szkół w Lidzbarku Warmińskim. Badaniem objęto uczniów, w następujących przedziałach wiekowych:

- *klasy VI szkół podstawowych*
- *klasy III gimnazjalne*
- *klasy II szkół pogimnazjalnych*

Otrzymane wyniki poddano analizie statystycznej i merytorycznej. Objęła ona następujące bloki tematyczne:

- *Stan zasobów*
- *Wiedza o alkoholu – mity i fakty*
- *Postawy młodzieży w stosunku do alkoholu*
- *Skala problemów alkoholowych – zachowania alkoholowe*
- *Postawy dorosłych a picie młodzieży*
- *Młodzież a narkotyki*
- *Przemoc*

I. STAN ZASOBÓW

❖ *Sytuacja społeczno-bytowa badanych uczniów*

Czy twoi rodzice pracują (lub mają inne źródło utrzymania np. renta, emerytura)?:

Oboje	60 %
Tylko tato	14 %
Tylko mama	16 %
Żaden z rodziców	10 %

❖ **ILOŚĆ SZKÓŁ**

Ogółem: 8

w tym:

- ✓ **Podstawowych:** 3
- ✓ **Gimnazjów:** 2
- ✓ **Pogimnazjalnych:** 3

❖ **PROFILAKTYKA**

Zgodnie z ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi jednym z ważniejszych zadań realizowanych przez miasta w tej dziedzinie jest: „prowadzenie profilaktycznej działalności edukacyjnej i informacyjnej, w szczególności dla młodzieży”.

W ostatnich latach odchodzi się od pogadanek i prelekcji dla młodzieży na temat szkodliwości alkoholu i narkotyków – okazały się one mało skuteczne, a czasem zwiększały nawet zainteresowanie środkami odurzającymi. W chwili obecnej kładzie się nacisk na realizację programów profilaktycznych i tworzeniu świetlic socjoterapeutycznych. W nowoczesnych programach wiedza o środkach uzależniających i o uzależnieniach to zaledwie 10-15% całego programu. Główny nacisk kładzie się natomiast na uczenie się takich umiejętności życiowych, które pozwolą zmniejszyć ryzyko wejścia na drogę uzależnienia. Wynika to z przekonania, że człowiek pozbierany w sobie, zadowolony z życia, umiejący egzekwować swoje prawa i radzić sobie w trudnych sytuacjach nie będzie odczuwał potrzeby wspomagania się chemicznymi środkami zmieniającymi świadomość.

❖ *Programy profilaktyczne prowadzone w szkołach w 2004 r.*

- ✓ „Karetka”
- ✓ „Debata”
- ✓ **Warsztat na temat radzenia sobie z agresją**
- ✓ „Cukierki”
- ✓ „Szkoła dla rodziców”

❖ *Świetlice terapeutyczne:*

▶ Ilość świetlic

2

▶ Ilość dzieci uczestniczących w zajęciach

11

0

II. WIEDZA O ALKOHOLU - MITY I FAKTY

Wokół zachowań alkoholowych narosło wiele mitów. Opierają się one na fałszywych przekonaniach i półprawdach. Funkcjonowanie ich w obiegu społecznym stwarza duże zagrożenia, gdyż utrudnia dostrzeżenie realnych niebezpieczeństw związanych z nadużywaniem alkoholu. Dlatego tak istotne jest dostarczanie rzetelnej wiedzy na ten temat. Młodych ludzi poproszono o ustosunkowanie się, czy stwierdzenie: „**Alkohol w piwie jest inny i mniej groźny niż w wódce**” jest prawdziwe czy fałszywe. Oto odpowiedzi:

	<i>Prawdziwe</i>	<i>Fałszywe</i>
Szkoły podstawowe – kl. VI	55 %	45 %
Gimnazja – kl. III	41 %	59 %
Szkoły pogimnazjalne – kl. II	33 %	67 %

Odpowiedź prawidłowa brzmi oczywiście, że jest to twierdzenie fałszywe. Alkohol w piwie jest taki sam jak w wódce. W niektórych krajach ponad połowa osób uzależnionych piła przede wszystkim piwo. Upijanie się przy pomocy piwa i wina trwa dłużej, ale jest bardziej zwodnicze i łatwiej wciąga nowych konsumentów – młodzież i kobiety.

Świadomość tego faktu wśród uczniów szkół Lidzbarka Warmińskiego jest bardzo zróżnicowana. ***Ponad połowa uczniów klas szóstych, 41% gimnazjalistów i co trzeci z uczniów drugich klas szkół pogimnazjalnych nie posiada na ten temat prawidłowej wiedzy*** – jak widać, wiedza ta poprawia się w sposób znaczący z wiekiem.

Następne pytanie odnosiło się do wizerunku alkoholika, a w zasadzie było pytaniem o najistotniejsze objawy uzależnienia.

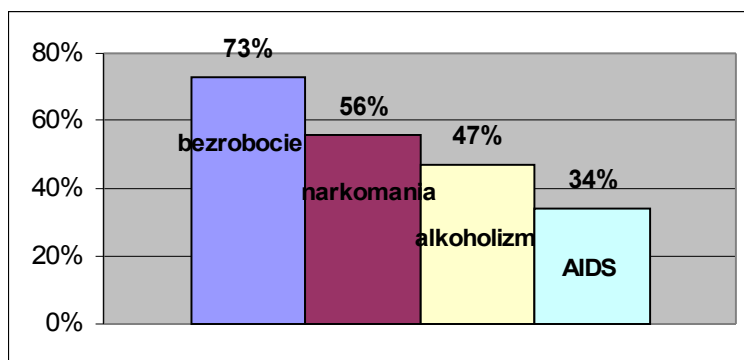
Czy alkoholik to człowiek, który:	Szk. podst. Kl. VI	Gimnazju m kl. III	Szkoły pogimnazjalne kl. II
Pije codziennie	35 %	34 %	21 %
Chodzi brudny i zaniedbany	1 %	9 %	4 %
Gdy zacznie pić, nie potrafi przerwać w dowolnym momencie	68 %	70 %	76 %

Centralnym objawem uzależnienia od alkoholu jest utrata kontroli picia. Najbliższa prawdy jest więc odpowiedź trzecia. Pozostałe dwie cechy także mogą występować w uzależnieniu (głównie w ostatniej, najbardziej zaawansowanej fazie) jednak nie stanowią o istocie choroby alkoholowej.

Zdecydowana większość uczniów we wszystkich grupach wiekowych podaje prawidłową odpowiedź, jednakże bardzo często wśród objawów alkoholizmu wymieniane jest codzienne picie, co odzwierciedla obiegowe opinie o osobach uzależnionych.

III. POSTAWY MŁODZIEŻY W STOSUNKU DO ALKOHOLU

Przed podjęciem działań profilaktycznych w dziedzinie uzależnień warto jest zadać sobie pytanie, czy młodzież w ogóle dostrzega problemy wynikające z nadużywania alkoholu, a jeśli tak, to jak wysoko plasuje je w hierarchii zagrożeń. Oto tabela wyników:

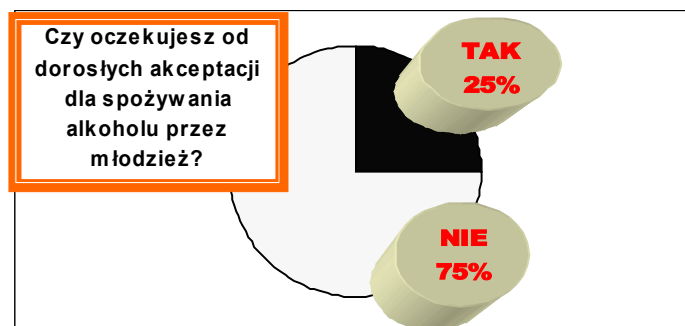

a w dalszej kolejności:

- *Wzrost przestępczości* 33 %
- *Zanieczyszczenie środowiska* 19 %
- 0 %
- *Kryzys rodziny* 14 %

Jak widać z powyższych danych zarówno alkoholizm jak i narkomania znajdują się wśród trzech największych, zdaniem młodzieży, zagrożeń społecznych. Co istotne, podobnie spostrzegają to wszystkie badane grupy wiekowe.

Odpowiedź na następne pytanie ma podstawowe znaczenie dla osób dorosłych: rodziców, wychowawców. Chcieliśmy zobaczyć, czy uczniowie oczekują od dorosłych akceptacji dla spożywania alkoholu przez młodzież.

Jak z tego widać, *liberalne podejście niektórych rodziców czy wychowawców w stosunku do pijącej młodzieży wcale nie koresponduje z oczekiwaniami uczniów*. Bywa ono raczej uwarunkowane chęcią przypodobania się młodym

ludziom poprzez realizowanie najprostszych, niewymagających większego wysiłku, recept.

Dalej pytaliśmy, czy zdaniem badanych **powinien być prawnie ustalony zakaz sprzedaży alkoholu dla dzieci i młodzieży**, oraz, na jakim poziomie powinna być ustalona granica wiekowa:

Od jakiego wieku powinno się sprzedawać alkohol	
Bez ograniczeń	5 %
Od 12 lat	0 %
Od 14 lat	4 %
Od 16 lat	15 %
Od 18 lat	57 %
Od 21 lat	19 %

Z otrzymanych rezultatów wynika, że *zdecydowana większość uczniów szkół Lidzbarka Warmińskiego (95%!) jest przekonanych o konieczności istnienia ograniczeń wiekowych dla legalnego kupowania alkoholu*. A więc i w tej kwestii badana młodzież daleka jest od radykalizmu.

3/4 uczniów nie widzi potrzeby obniżenia wiekowej granicy legalnej sprzedaży alkoholu.

Co piąty z ankietowanych uważa nawet, że powinna być ona podniesiona z 18 do 21 lat

W kontekście otrzymanych wyników warto wiedzieć, że, jak wynika z doświadczeń amerykańskich, próby obniżenia granicy wiekowej owocowały radykalnym wzrostem wypadków drogowych, których przyczyną był alkohol, w grupach, których dotyczyła zmiana, zaś podniesienie granicy wieku wpływało na zmniejszenie wypadkowości. Wykazano także, że podniesienie granicy wieku zawsze powoduje gwałtowne obniżenie ogólnego spożycia alkoholu w całej grupie wiekowej podlegającej ograniczeniom prawnym.

IV. SKALA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH - ZACHOWANIA ALKOHOLOWE

Przy obserwowanym obecnie w kraju spadku spożycia alkoholu na jednego mieszkańca istnieje jednocześnie tendencja odwrotna dotycząca alkoholu wśród młodzieży. Obniża się wiek inicjacji alkoholowej, zanikają postawy abstynenckie, coraz więcej ludzi ma kontakt z alkoholem i to wcale nie sporadyczny.

Statystyki ogólnokrajowe mówią:

- **70% - 85% dzieci ze szkół podstawowych piło już alkohol (w tym 20% 11-latków). Od połowy lat 80-tych w grupie 15-latków odnotowano prawie trzykrotny spadek liczby abstynentów (obecnie 10%)**

- o **wiek pierwszych kontaktów z alkoholem wynosi obecnie 11 – 12 lat**
- o **zacierają się różnice pomiędzy chłopcami i dziewczętami w częstości podejmowania prób picia alkoholu. Do picia wina przyznaje się 44% 15-letnich chłopców i 42% 15-letnich dziewcząt. Do picia wódki przyznaje się 53% 15-letnich chłopców i 39% 15-letnich dziewcząt.**
- o **połowa dorosłych Polaków uważa, że picie alkoholu przez młodzież jest poważnym problemem społecznym (zaraz za bezrobociem i spadkiem stopy życiowej)**

A jak wyglądają rezultaty przeprowadzonych przez nas badań? Na początek zbadaliśmy, jak sama młodzież spostrzega skalę uzależnień w swoim środowisku.

Ile osób z twojego środowiska pali papierosy	Klasy VI	Gimnazjum Kl. III	Szkoły pogimn. kl. II
większość	3 %	45 %	55 %
około połowy	4 %	28 %	21 %
mniejszość	13 %	19 %	23 %
pojedyncze przypadki	24 %	8 %	1 %
nikt	56 %	0 %	0 %

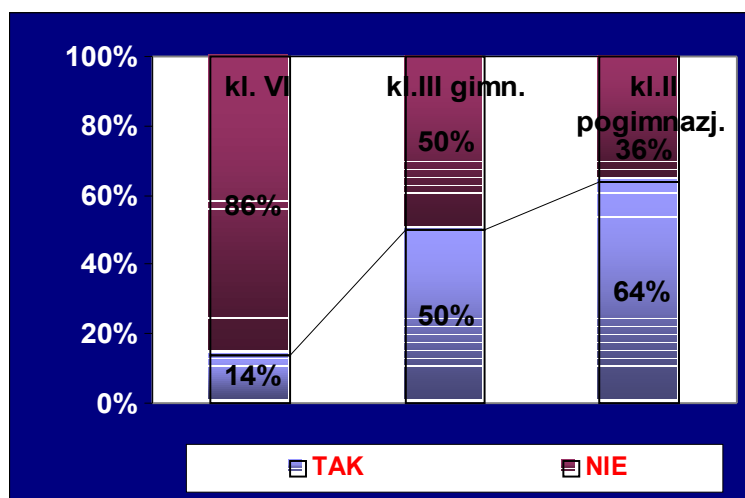
Około 3/4 uczniów klas III gimnazjum i II klas szkół ponadgimnazjalnych uważa, że przynajmniej połowa ich kolegów pali papierosy.

Dalej pytaliśmy o zachowania alkoholowe.

Ile osób z twojego środowiska pije alkohol	Klasy VI	Gimnazjum Kl. III	Szkoły pogimn. kl. II
większość	1 %	57 %	70 %
około połowy	4 %	27 %	21 %
mniejszość	11 %	11 %	1 %
pojedyncze przypadki	25 %	4 %	8 %
nikt	59 %	1 %	0 %

Jak widzimy przekonanie, że co najmniej połowa osób ze środowiska badanych pije alkohol podziela 5% szóstoklasistów, 84% gimnazjalistów oraz 91% uczniów II klas szkół pogimnazjalnych. Badania pokazują, że największy skok ilościowy, jeśli chodzi o spożycie alkoholu następuje po przejściu do gimnazjum. Świadczy to o olbrzymiej potrzebie adresowania nowoczesnych programów profilaktycznych do tej grupy wiekowej.

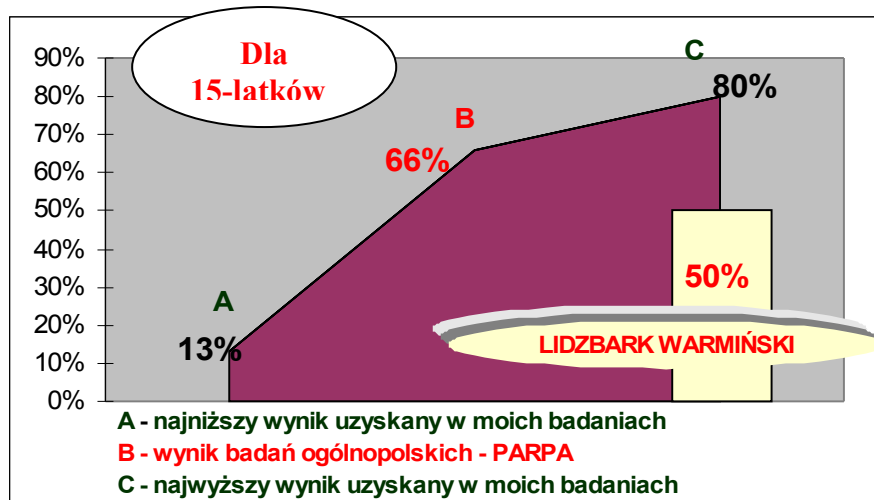
Zobaczmy, co ankietowani mówią na temat swoich własnych zachowań alkoholowych. Na pytanie: „Czy w ciągu ostatnich 30 dni piłeś jakiś napój alkoholowy” odpowiadają:

Okres 30 dni przed badaniem przyjmuje się za wskaźnik względnie częstego używania napojów alkoholowych.

14% UCZNIÓW KLAS VI, POŁOWA UCZNIÓW KLAS III GIMNAZJUM ORAZ PRAWIE 2/3 UCZNIÓW II KLAS SZKÓŁ POGIMNAZJALNYCH SPOŻYWAŁO ALKOHOŁ W MIESIĄCU POPRZEDZAJĄCYM BADANIE.

Jak to wygląda w porównaniu z danymi z badań ogólnopolskich i badań w innych gminach?

Natomiast w badanych przez mnie gminach, wskaźniki dotyczące klas VI mieściły się w przedziale od 0% do 52% (Lidzbark Warmiński – 14%).

Interesowaliśmy się w związku z tym, jakie rodzaje alkoholu preferuje młodzież. Spytaliśmy, jaki napój alkoholowy pili w ostatnim miesiącu*.

	Szkoły podst. kl. VI	Gimnazjum kl. III	Szk. pogimn. kl. II	*Wskazany odsetek odnosi się do tych uczniów, którzy mieli kontakt z alkoholem w ostatnich 30 dniach przed badaniem.
PIWO	85 %	60 %	62 %	
WINO, KOKTAIL	8 %	15 %	10 %	
WÓDKA, LIKIER	8 %	25 %	28 %	

badaniem.

Suma procent może być większa od 100, gdy uczniowie spożywają więcej niż jeden rodzaj alkoholu.

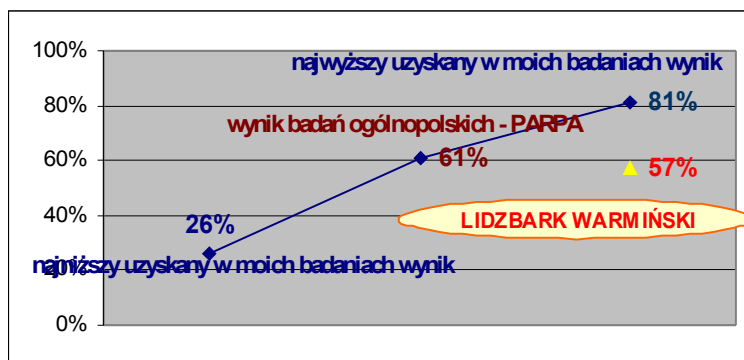
Jak widać, najpopularniejszym napojem alkoholowym wśród uczniów szkół Lidzbarka Warmińskiego jest piwo. Można na to patrzeć z dwóch stron. Stanowi ono niewątpliwie mniejsze zagrożenie wczesnym uzależnieniem niż wino, czy wódka. Jednakże tendencja ta świadczyć może (i niejednokrotnie świadczy) o traktowaniu przez młodzież (i nie tylko przez młodzież) piwa, nie jako alkoholu, lecz jako niegroźnego napoju orzeźwiającego. Jest to bardzo niepokojąca tendencja.

Następne pytanie brzmiało: „**Ile razy w życiu zdarzyło ci się upić napojem alkoholowym**” i otrzymaliśmy następujące odpowiedzi:

Ile razy zdarzyło ci się upić napojem alkoholowym	Szk. Podst. VI kl.	Gimnazjum III kl.	Szk. pogimnazj. II kl.
ani razu	95 %	43 %	19 %
1-2 razy	5 %	17 %	37 %
3-5 razy	0 %	6 %	11 %
6-10 razy	0 %	12 %	13 %
ponad 10 razy	0 %	22 %	20 %
Łącznie upiło się	5 %	57 %	81 %

Ponad połowa uczniów klasy III gimnazjum oraz 81% uczniów klas drugich szkół pogimnazjalnych było już pijanych.

Jak to wygląda na tle innych?

Wśród badanych przeze mnie uczniów klas VI upijanie się potwierdziło 0%-38% (w Lidzbarku Warmińskim – 5%).

Jak wynika z badań ogólnopolskich w szybkim tempie obniża się również wiek inicjacji alkoholowej. Poniższa tabela przedstawia, jak to wygląda w szkołach Lidzbarka Warmińskiego.

W jakim wieku po raz pierwszy spróbowałeś alkoholu	Szkoła podst. VI kl.	Gimnazjum III kl.	Szk. pogimn. II kl.
Nie piłem jeszcze alkoholu	66 %	7 %	4 %
mniej niż 9 lat	11 %	14 %	1 %
10 – 12 lat	18 %	22 %	5 %
13 – 15 lat	0 %	49 %	39 %
16-18 lat	Nie dotyczy	1 %	37 %
Nie pamiętam	5 %	7 %	14 %

Wielu badanych uczniów z wszystkich grup wiekowych miało już swoje pierwsze kontakty z alkoholem – nierzadko do 12-go roku życia.

Zobaczmy teraz, **dlaczego młodzi ludzie piją.**

Naciski otoczenia	31 %
Chęć poczuć się dorosłym	43 %
Chęć zabawienia się	55 %
Ucieczka od problemów	36 %
Relaks	21 %
Ciekawość	39 %
Obawa przed odrzuceniem	13 %
Chęć wyróżnienia się	23 %
Smutek	9 %
Nuda	21 %

Niepokojącym zjawiskiem jest fakt, iż alkohol coraz częściej służy jako antidotum na smutki i problemy życiowe. Nie pozwala to młodemu człowiekowi realnie zmierzyć się z trudnymi sytuacjami i skraca drogę do uzależnienia. Jak wynika z

powyższej tabeli, ważnymi motywami sięgnięcia przez młodego człowieka po alkohol jest próba ucieczki od problemów, smutek i nuda.

Uczniowie często nie potrafią także poradzić sobie z namowami i naciskami otoczenia. Wynika stąd konieczność przeprowadzania programów profilaktycznych, w których młodzi ludzie uczą się mówić „NIE”.

W okresie dorastania młodzi ludzie stają się bardziej niezależni od rodziców, większy wpływ na ich zachowanie mają grupy rówieśnicze. W tym też czasie zaczynają się kształtować postawy wobec alkoholu. Czy rówieśnicy mają destrukcyjny wpływ na kształtowanie tych postaw? Spytaliśmy uczniów: „**Jakie w twoim środowisku są najczęstsze reakcje na odmowę wypicia alkoholu**”. Oto odpowiedzi:

	Szk. podst. i gimnazjum	Szkoły pogimnazjalne
zdziwienie	47 %	18 %
krytyka	18 %	8 %
podziw	7 %	10 %
zrozumienie	21 %	33 %
odrzućenie	10 %	1 %
obojętność	28 %	24 %
usilne namawianie	14 %	28 %
wyśmiewanie	13 %	3 %

Jak widać, nie do końca prawdziwe jest przekonanie, że niepijący młody człowiek odmawiający wypicia alkoholu nie będzie akceptowany przez rówieśników. Czasami jest to tylko wygodna wymówka. Odrzućenie, w przypadku odmowy picia, nie jest wcale najczęstszym zachowaniem rówieśników. Wielu

z ankietowanych jako podstawową reakcję ze strony kolegów podaje zrozumienie, lub przynajmniej obojętność (a czasem nawet podziw).

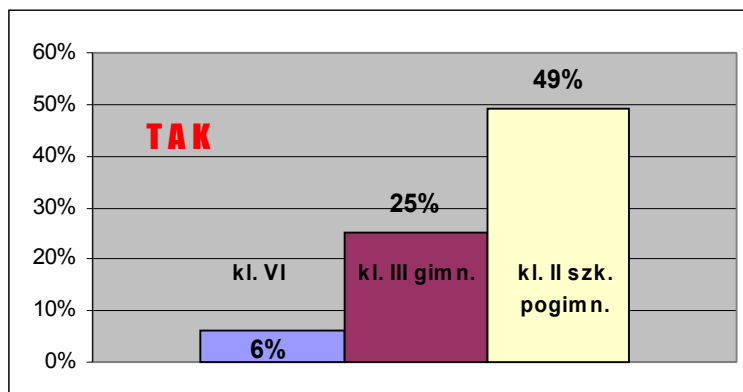
- 1/ **Częstymi reakcjami na odmówienie napicia się jest zrozumienie lub przynajmniej obojętność.**
- 2/ **Odrzućenie i wyśmiewanie z tego powodu zdarzają się rzadziej.**
- 3/ **Czasami odmowa wypicia powoduje reakcję usilnego namawiania. Dlatego tak istotna jest realizacja nowoczesnych programów profilaktycznych, gdzie duży nacisk kładzie się na ćwiczenie umiejętności powiedzenia „NIE”.**

SZKODY SPOŁECZNE

Spóżywanie alkoholu przez młodzież przyczynia się do nasilenia zachowań aspołecznych, osłabia hamulce moralne, pobudza agresję. Alkohol jest główną przyczyną zgonów i inwalidztwa wśród ludzi młodych. Coraz częściej uczniowie widziani są w stanie nietrzeźwym, trafiają też do izb wytrzeźwień.

Pytaliśmy młodych ludzi: „Czy uczestniczyłeś w kłótni, sprzeczce lub bójce z powodu alkoholu?”

Oto odpowiedzi:

Jak widać, co czwarty uczeń III klasy gimnazjum i połowa uczniów szkół pogimnazjalnych potwierdza występowanie tego typu incydentów.

V. POSTAWY DOROSŁYCH A PICIE ALKOHOLU PRZEZ MŁODZIEŻ

Wiedza na temat alkoholu, jego działania, funkcji społecznych, czy niebezpieczeństw związanych z jego nadużywaniem kształtuje się już od wczesnego dzieciństwa. W okresie dzieciństwa i dojrzewania formują się także postawy i przekonania związane z alkoholem. Niezwykle istotną rolę w kształtowaniu tych poglądów pełnią rodzice, później wychowawcy i inne dorosłe osoby z otoczenia. Zobaczmy, z jakimi wzorcami postępowania stykała się i styka nadal młodzież. Na pytanie: „Z kim po raz pierwszy piłeś alkohol*” uczniowie szkół odpowiedzieli:

Z kolegą	70 %
Z rodzicami	19 %
Z innym dorosłym członkiem rodziny	5 %
Z innym dorosłym	3 %
Sam	3 %

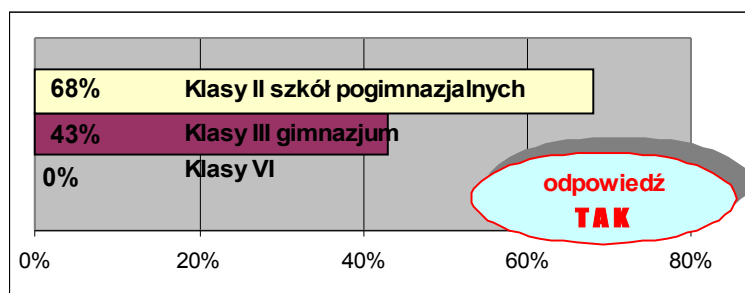
*Podane liczby odnoszą się tylko do osób, które miały już kontakt z alkoholem.

Więcej niż w co czwartym przypadku osobami, które po raz pierwszy poczęstowały młodego człowieka alkoholem, byli dorośli (najczęściej rodzice).

Czynnikiem sprzyjającym alkoholizacji młodzieży jest nieprzestrzeganie ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, szczególnie w

zakresie art. 15 pkt 2 mówiącego o zakazie sprzedaży alkoholu osobom do lat 18. Taka postawa sprzedawców, oprócz bezpośrednich szkód wynikających z zakupu i spożywania alkoholu przez młodzież, stwarza wrażenie przyzwolenia dorosłych na picie przez młodych ludzi napojów alkoholowych.

Aby zbadać skalę tego problemu zadaliśmy uczniom pytanie: **Czy kiedyś samodzielnie kupiłeś alkohol?**

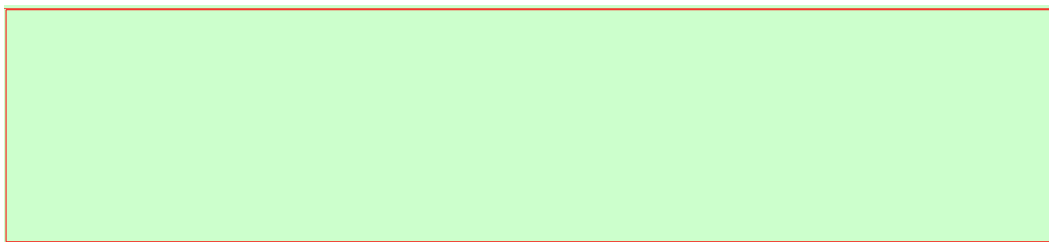

Jak z tego widać, zakup alkoholu nie stwarza dla 15-latków większych problemów.

Interesujące wydawało się również pytanie, gdzie uczniowie spożywają zakupiony alkohol, czy kryją się przed dorosłymi, czy też nie mają takiej potrzeby.

Gdzie ostatni raz piłeś alkohol ?	Klasa VI	Gimnazjum kl. III	Szk. pogimn. kl. II
w szkole (internacie)	13 %	3 %	3 %
u siebie w domu	71 %	17 %	10 %
na dyskotecę	0 %	12 %	29 %
u kogoś w domu	0 %	31 %	36 %
w kawiarni, pubie	0 %	1 %	14 %
w parku (na łące)	10 %	17 %	4 %
pod sklepem	0 %	5 %	1 %
w innym miejscu	6 %	14 %	3 %

Odpowiedzi odnoszą się, oczywiście, tylko do osób, które miały już kontakt z alkoholem. Jak jednak wynika z analizy danych, wielu młodych konsumentów alkoholu najchętniej jako miejsce picia wybiera dom (swoje, lub kolegów). Powstaje pytanie – gdzie w tym czasie są rodzice. Młodzież starszych klas chętnie korzysta też z lokali publicznych (kawiarnie, puby, dyskoteki), co nie może dziać się bez przyzwolenia ich właścicieli. Jest to istotna wskazówka dla służb porządkowych, gdzie należy wzmocnić kontrolę, aby nie dochodziło do łamania ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

MŁODZIEŻ A NARKOTYKI

W ostatnich latach daje się zaobserwować wyraźny wzrost skali problemów wynikających z zażywania narkotyków. Dzieje się tak głównie za sprawą młodzieży, choć docierają także sygnały o wzroście zainteresowania narkotykami przez osoby dorosłe. Pojawiły się nowe substancje odurzające, a także nowe wzory ich zażywania. Jeśli chodzi o młodzież, to w latach 1992-94

nastąpił 2-krotny wzrost okazjonalnego używania narkotyków przez uczniów ostatnich klas szkół ponadpodstawowych (z **5% do 10%**). W roku 1999 wskaźnik ten wynosił już **18%**.

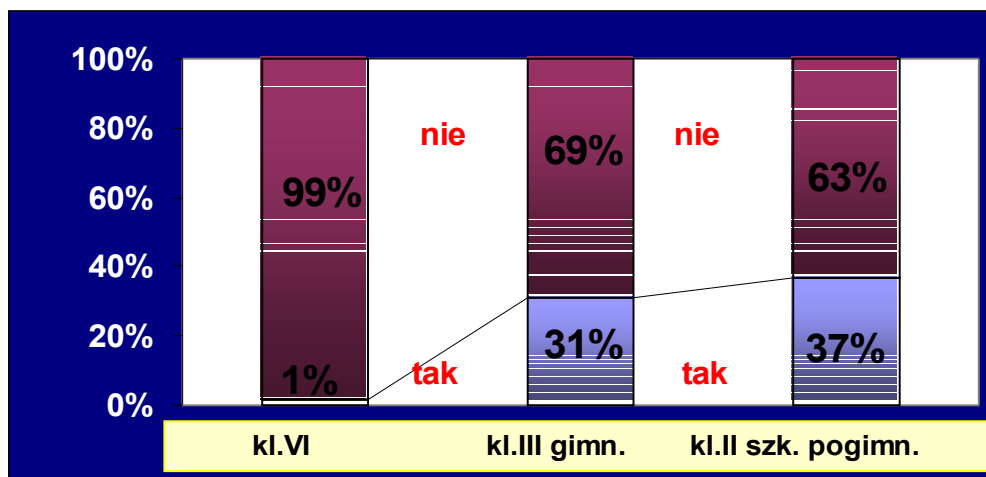
Od 1997 roku wyraźnie zmniejsza się liczba osób używających narkotyków dożylnie (np. „polskiej heroiny”). Zdziałał tu prawdopodobnie głównie lęk przed zarażeniem wirusem HIV. Generalnie jednak od początku lat dziewięćdziesiątych odsetek uczniów sięgających po narkotyki wzrósł znacznie, osiągając średni poziom europejski. W miejsce najbardziej destrukcyjnego wzoru narkotyzowania się (*przyjmowana dożylnie „polska heroina”*) pojawiły się i są coraz popularniejsze są kombinacje takich środków psychoaktywnych jak *amfetamina, halucynogeny, haszysz, kokaina*. Wreszcie upowszechnił się trzeci wzorzec zażywania oparty na przetworach konopii (*haszysz, marihuana*) często właściwie nieuważanych za narkotyk.

Pierwsze nasze pytanie brzmiało:

Ile osób z twojego środowiska zażywa narkotyki	Szk. podst. VI kl.	Gimnazju m III kl.	Szk. pogimn. II kl.
większość	0 %	12 %	3 %
około połowy	1 %	7 %	9 %
mniejszość	4 %	32 %	41 %
pojedyncze przypadki	8 %	26 %	31 %
nikt	87 %	23 %	16 %

Młodzież szkół Lidzbarka Warmińskiego spostrzega problem zażywania narkotyków przez swoich rówieśników jako marginalny. Młodzi ludzie, jeśli już dostrzegają takie zjawisko, to głównie jako pojedyncze przypadki.

Kolejnym badanym przez nas obszarem był osobisty stosunek uczniów do narkotyków. Oto odpowiedzi na pytanie: „Czy kiedykolwiek miałeś kontakt z jakimiś środkami odurzającymi”.

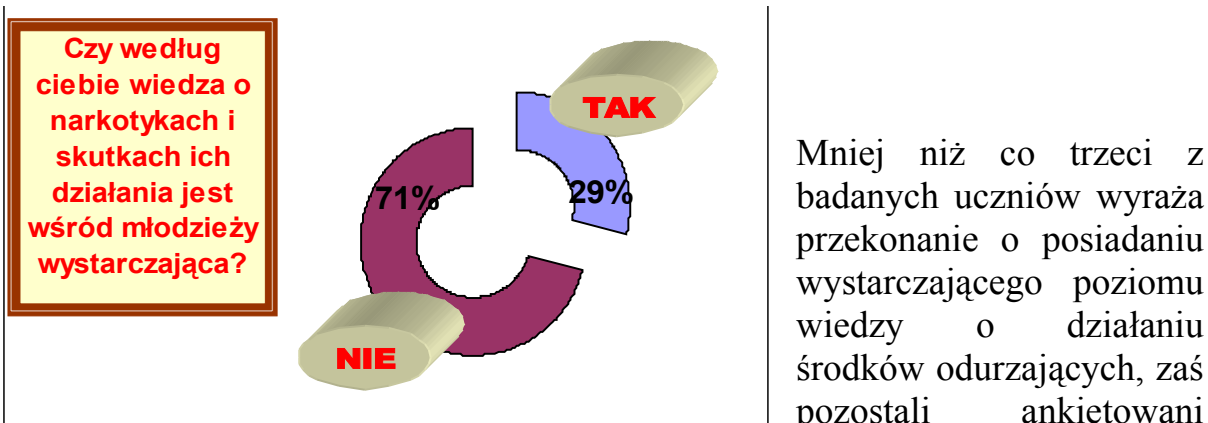
Prawie co trzeci uczeń III klasy gimnazjum i 37% uczniów II klas szkół ponadgimnazjalnych przyznaje się do kontaktów ze środkami odurzającymi.

Jakie środki są najczęściej zażywane przez uczniów? Dla porównania podajemy wyniki badań ogólnopolskich ESPAD (J.Sierosławski, A. Zieliński) w grupie wiekowej 15-16-latków i młodzieży starszej.

Rodzaj środka	Klasa	Szkoły podstawowe kl. VI	Gimnazjum Kl. III		Szkoły pogimnazjalne Kl. II	
			LIDZBARK WARMIŃSKI	ESPAD (ogólnopolskie)	LIDZBARK WARMIŃSKI	ESPAD (ogólnopolskie)
środki nasenne		0 %	0 %	17 %	4 %	20 %
klej, rozpuszczalnik		0 %	4 %	9 %	0 %	6 %
marihuana		1 %	19 %	19 %	30 %	37 %
amfetamina		0 %	11 %	6 %	3 %	15 %
heroina		0 %	1 %	2 %	0 %	2 %
kokaina,		0 %	3 %	2 %	0 %	2 %
ekstazy		0 %	3 %	3 %	4 %	6 %
LSD		0 %	1 %	3 %	3 %	4 %
grzybki halucynogenne		0 %	8 %	brak danych	1 %	brak danych
sterydy anaboliczne		0 %	1 %	3 %	5 %	4 %

Najczęściej używanymi środkami odurzającymi są marihuana i (wśród gimnazjalistów) amfetamina. Towarzyszy często temu powszechne przekonanie młodych ludzi o małej szkodliwości tej pierwszej substancji. Nie jest to prawdą, a większość osób biorących groźniejsze środki odurzające zaczynała właśnie od tzw. „miękkich narkotyków” (haszyszu i marihuany).

Jednym z podstawowych sposobów radzenia sobie z problemem narkomanii powinny być oddziaływania profilaktyczne. Zobaczmy jak swoją wiedzę o zagrożeniach związanych z używaniem narkotyków oceniają sami uczniowie.

odczuwają deficyt w tym zakresie. A przecież wiedza na ten temat nie powinna być tematem tabu. Należy z młodymi ludźmi rozmawiać o ich problemach, powinno się mówić o sposobach, jakimi mogą być nakłaniane do wzięcia narkotyku i jak sobie w takich sytuacjach radzić.

Chcieliśmy się, w związku z tym, dowiedzieć, **czy uczniowie rozmawiają o narkotykach z rodzicami**. Otrzymaliśmy następujące odpowiedzi:

	Szk. podst. VI kl.	Gimnazju m III kl.	Szk. pogimn. II kl.
TAK	27 %	45 %	46 %
NIE	73 %	55 %	54 %

W naszych badaniach sprawdzaliśmy też, jak wygląda dostępność do środków odurzających w szkołach Lidzbarka Warmińskiego. Zapytaliśmy, **czy uczniowie spotkali osobę, która rozprowadza narkotyki**:

a/ w szkole:

	Szk. podst. VI kl.	Gimnazju m III kl.	Szk. pogimn. II kl.
TAK	8 %	35 %	38 %

b/ poza szkołą:

	Szk. podst. VI kl.	Gimnazju m III kl.	Szk. pogimn. II kl.
TAK	13 %	51 %	62 %

Chcieliśmy się dowiedzieć o dostępność do narkotyków, ponieważ ma ona bardzo istotny wpływ na sięganie po te substancje.

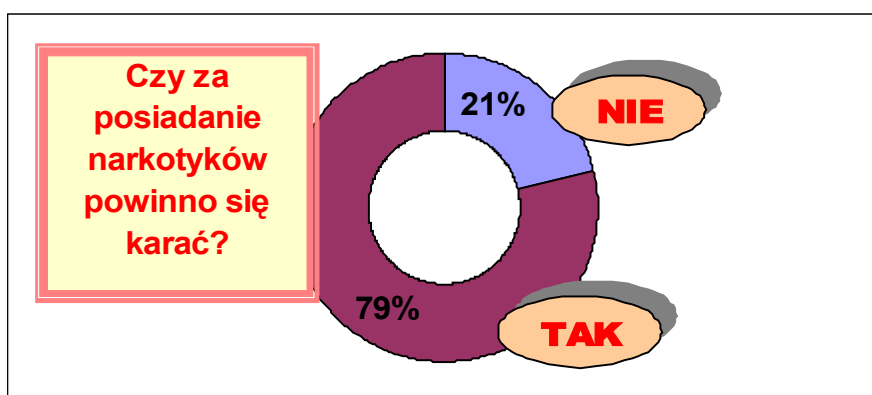
Na pytanie: „Gdzie według Ciebie najłatwiej można kupić narkotyki?” młodzi ludzie podają, że:

	Kl. VI	Kl. III gimnazjum	Kl. II szkół pogimnazj.
Nie znam takich miejsc	56 %	27 %	19 %
Ulica, park	4 %	18 %	14 %
Szkoła	4 %	16 %	15 %
Dyskoteka, pub	29 %	36 %	54 %
Mieszkanie dealera	14 %	20 %	21 %
Inne miejsca	3 %	15 %	15 %

Jak z tego widać, młodzi ludzie mają przekonanie, że w narkotyki można najprędzej zaopatrzyć się na dyskotece czy w pubie, ale kupno środka odurzającego w innych miejscach też nie następuje trudności.

56% szóstoklasistów, 27% gimnazjalistów i co piąty z uczniów szkół pogimnazjalnych nie zna takich miejsc. Są to odpowiedzi pozytywnie diagnostyczne – świadczą o tym, że ta część uczniów nie jest prawdopodobnie zainteresowana dostępem do substancji psychoaktywnych.

Na koniec chcieliśmy zobaczyć, jakie poglądy mają młodzi ludzie na sprawę odpowiedzialności karnej za posiadanie narkotyków.

PRZEMOC

Mimo czynionych przez niektórych uczniów różnych prób z zażywaniem środków odurzających, zdecydowana większość młodych osób to zwolennicy karania za posiadanie narkotyków.

❖ *Działania konsultacyjno-informacyjne, leczenie odwykowe*

• **Punkt Konsultacyjny**

✓ *Konsultacje, porady*

Kompetencje osób zajmujących się problemem

✓ *Certyfikowany specjalista psychoterapii uzależnień*

• **Leczenie odwykowe – placówki, z których korzystają mieszkańcy miasta:**

- placówki MONARU

Przemoc – to, krótko mówiąc, każde zachowanie, które poniża drugą osobę, narusza jej prawa i powoduje psychiczne lub fizyczne cierpienie.

Wyróżnić można kilka rodzajów przemocy. Mówimy więc o:

- ❖ *Przemocy fizycznej* – czyli działaniach wobec dziecka powodujących nieprzypadkowe urazy (stłuczenia, złamania, zasinienia itp.)
- ❖ *Przemocy psychicznej* – czyli rozmyślnych zachowaniach dorosłych wobec dzieci, nie zawierających aktów przemocy fizycznej, które powodują znaczące obniżenie możliwości prawidłowego rozwoju dziecka, w tym zaburzenia osobowości, niskie poczucie własnej wartości, stany nerwicowe i lękowe.
- ❖ *Wykorzystywaniu seksualnym* – czyli takich zachowaniach osoby dorosłej, które prowadzą do seksualnego zaspokojenia kosztem dziecka.
- ❖ *Zaniedbywaniu* – czyli niezaspokojeniu podstawowych potrzeb dziecka zarówno fizycznych jak i psychicznych.

Policja w Polsce w latach 90-tych odnotowała prawie dwukrotny wzrost przypadków znęcania się nad członkami rodziny (w tym nad dziećmi). Podczas gdy liczba przestępstw ogółem wzrosła o 2%, liczba przestępstw przeciw

rodzinie (nie wliczając w to uchylania się od obowiązku alimentacyjnego) aż o 62%. Oczywiście, trudno jest powiedzieć na ile wynika to ze wzrostu tego typu nagannych zachowań, a na ile ze zwiększenia zgłaszalności związanej z większą wrażliwością i uwagą społeczną na problemy przemocy domowej.

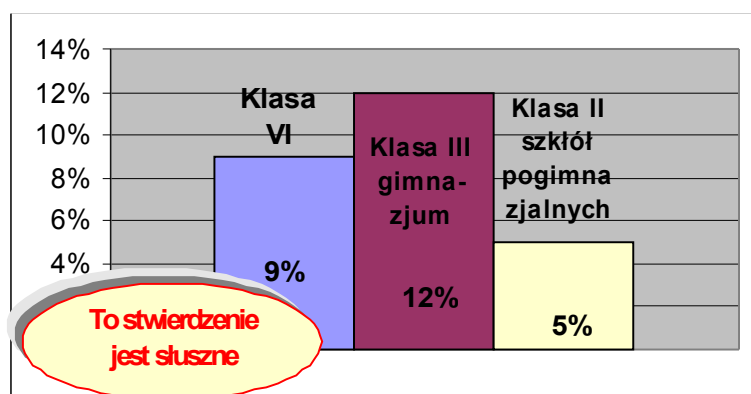
W naszych badaniach skoncentrowaliśmy się na dwóch obszarach zachowań przemocowych, tj. na przemocy w szkole (szczególnie ze strony innych uczniów) oraz przemocy domowej.

PRZEMOC W SZKOLE

Jak wynika z raportu Najwyższej Izby Kontroli szkoła staje się coraz mniej bezpiecznym miejscem. Część uczniów przejmuje wzorce i zasady postępowania funkcjonujące w wojsku a nawet w więzieniu. Na szczęście te patologiczne zachowania nie dominują jeszcze we wszystkich szkołach. Dlatego tak istotna jest diagnoza tych zjawisk na gruncie lokalnym – warto się im przyjrzeć w momencie, gdy jeszcze jest czas na stosowanie środków zapobiegawczych. Dlatego zadaliśmy uczniom serię pytań dotyczących tych zjawisk.

	TAK	NIE
Czy zostałeś kiedykolwiek pobity w szkole?	11 %	89 %
Czy byłeś kiedykolwiek przez rówieśników zmuszany do robienia czegoś, czego nie chciałeś robić?	11 %	89 %
Czy zostałeś kiedykolwiek napadnięty i okradziony?	4 %	96 %

Jak widać, co dziewiąty uczeń był ofiarą pobicia w szkole, także co dziewiąty był zmuszany do robienia rzeczy niechcianych, natomiast napadnięty i okradziony został co dwudziestypiąty młody człowiek.

Chcieliśmy się także dowiedzieć jak reagowałaby młodzież w sytuacji krzywdzenia. Spytaliśmy: **Czy uważasz za słuszne stwierdzenie: „Dzieci nie powinny nikomu mówić, że są**

krzywdzone przez rówieśników. To sprawy między kolegami”.

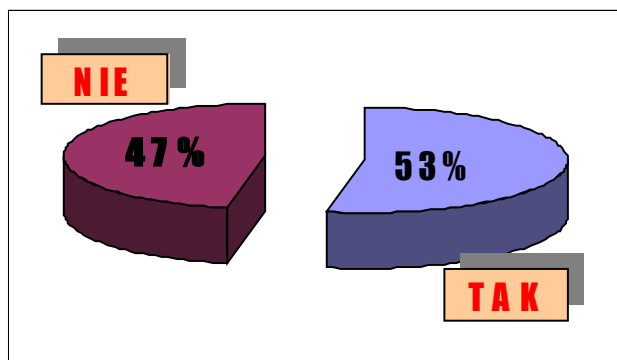
PRZEMOC DOMOWA – OCZYMA RODZICÓW

Na początek zobaczmy, jak spostrzegają ta kwestię dorośli mieszkańcy miasta.

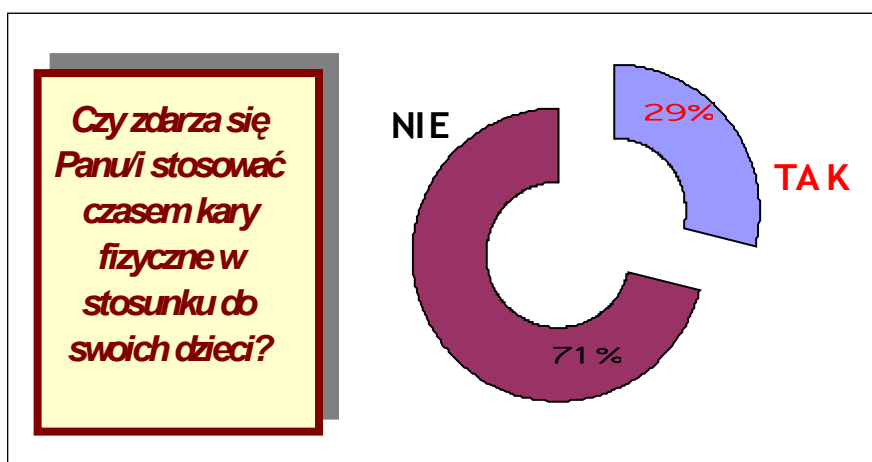
Czy zgadza się Pan/i z następującymi stwierdzeniami?	TAK		NIE	
<i>Dziecko powinno się bać rodziców, wtedy łatwiej o posłuszeństwo i szacunek.</i>	19	%	81	%
<i>Surowe traktowanie dziecka przez rodziców hartuje dziecko i pozwala mu lepiej radzić sobie z przeciwnościami losu.</i>	11	%	89	%

Jak widać, co piąty z badanych dorosłych uważa, że dziecko powinno bać się swoich rodziców. Co dziewięć jest zwolennikiem surowego wychowania.

Dalej zadaliśmy pytanie: „Czy Pana/i zdaniem stosowanie kar fizycznych przez rodziców powinno być zakazane prawnie”.

Ponad połowa dorosłych popiera pomysł prawnego zakazu stosowania kar fizycznych wobec dzieci. A jak spostrzegają oni swoje zachowania w tej sferze?

PRZEMOC DOMOWA – OCZYMA MŁODZIEŻY

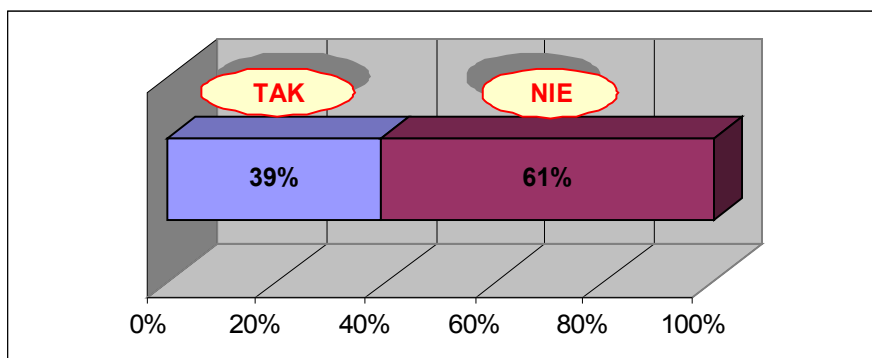
*Przemoc raz zastosowana
powtarza się.*

Zgodnie z ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe pomocy psychologicznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie należy do zadań własnych miasta.

Przez wiele lat problem przemocy domowej był marginalizowany, nie dostrzegano jego rozmiarów, ani zagrożeń. Dopiero w ostatnim czasie organizowany jest system pomocy osobom krzywdzonym.

Istotna jest tutaj współpraca przedstawicieli wszystkich służb i instytucji pracujących z dziećmi oraz udzielających pomocy ofiarom przemocy, tzn. pedagogów, pracowników świetlic socjoterapeutycznych i środowiskowych, psychologów, pracowników socjalnych, policjantów, przedstawicieli służby zdrowia, księży, terapeutów uzależnień i innych.

Spójrzmy jak skalę tego problemu spostrzegają uczniowie szkół Lidzbarka Warmińskiego. Zadaliśmy uczniom pytanie: „*Czy kiedykolwiek w życiu rodzinnym byłeś świadkiem przykrej sytuacji spowodowanej przez picie alkoholu*” i otrzymaliśmy następujące odpowiedzi.

Prawie 40% uczniów udzieliło odpowiedzi twierdzącej!

Dalej, chcieliśmy wiedzieć, czy, zdaniem młodych ludzi, **istnieją okoliczności usprawiedliwiające przemoc w rodzinie.**

	Szk. podst. Kl. VI	Gimnazjum Kl. III	Szk. pogimn. Kl. II
TAK	24 %	15 %	8 %

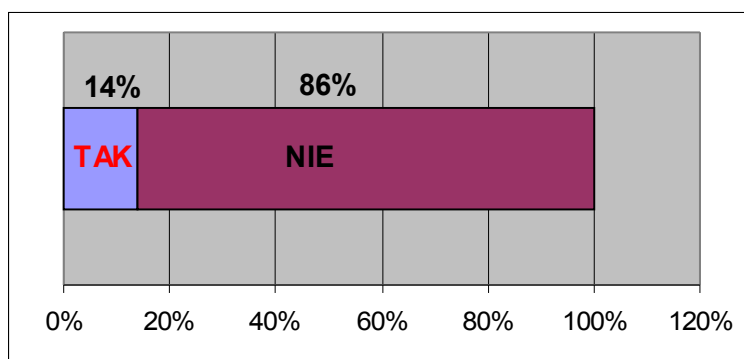
Jak widać, wcale nie mała część uczniów gotowa byłaby zaakceptować takie zachowania. Im młodszy uczeń, tym większa akceptacja.

Warto natomiast zobaczyć, jak to wygląda w praktyce. Zapytaliśmy: „*Która z wymienionych form przemocy wydarzyła się kiedykolwiek w twojej rodzinie?*”

wyzywiska	31 %
groźby	10 %
poniżanie	14 %
policzkowanie	5 %
popychanie i szarpanie	11 %
bicie	7 %
szantażowanie pieniędzmi	4 %
żadna	58 %

Jak widać, dzieci w domach narażone są ze strony rodziców na różnego rodzaju akty przemocy, głównie przemocy psychicznej: wyzywiska, poniżanie. Zdarza się także przemoc fizyczna: popychanie, szarpanie, bicie.

Spytaliśmy dalej: *Czy dostałeś kiedykolwiek od rodziców lanie, w wyniku którego doznałeś urazu (siniak, zadrapanie, itp.)?*

Co siódmy uczeń jest więc karcony w sposób niebezpieczny, powodujący urazy fizyczne.

Pytaliśmy też, *czy uczniowie znają przynajmniej jedną osobę, która z błahych powodów jest karana fizycznie przez rodziców.* Oto odpowiedzi:

	Szk. podst. Kl. VI	Gimnazjum Kl. III	Szk. pogimn. Kl. II
TAK	22 %	53 %	38 %

Z wyników tych badań można wysnuć kilka spostrzeżeń:

- po pierwsze, zachowania przemocowe są nadal traktowane przez niemałą grupę rodziców jako ważna metoda wychowawcza,
- po drugie, wśród tego typu zachowań dominuje przemoc psychiczna, choć elementy przemocy fizycznej też nie należą do rzadkości,
- po trzecie – część uczniów akceptuje takie zachowania w niektórych sytuacjach.

❖ **Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie:**

● **Policja**

RODZAJ PRZESTĘPSTWA LUB WYKROCZENIA	ROK 2002	ROK 2003	ROK 2004
Ilość interwencji domowych związanych z przemocą w rodzinie	615	718	805
● Założono „Niebieskie Karty”	28	62	41

● **Punkt Konsultacyjno-Interwencyjny „Niebieska Linia”**

Na zakończenie zapytaliśmy, na co młodzi ludzie przeznaczają pieniądze.

	Szkoły podst. kl. VI	Gimnazjum III kl.	Szkoły pogimnazj. II kl.
A/ Słodczyce	49 %	38 %	34 %
B/ Papierosy	0 %	9 %	15 %
C/ Kasety z muzyką	16 %	11 %	3 %
D/ Książki	12 %	11 %	8 %
E/ Gazety	18 %	20 %	25 %
F/ Napój alkoholowy	1 %	14 %	15 %
G/ Oszczędzam na ubranie	40 %	36 %	74 %
H/ Kupuję coś innego	32 %	49 %	55 %

WNIOSKI

Na podstawie przeprowadzonych w Lidzbarku Warmińskim badań monitoringowych można wskazać następujące wnioski w obszarze z lokalnej diagnozy problemów alkoholowych i innych zagrożeń społecznych:

1/ Jak mieszkańcy miasta postrzegają skalę tych problemów?

- a) Alkoholizm zajmuje trzecie miejsce w hierarchii problemów społecznych. Wymienia go 39% badanych. Dodając do tego narkomanię (5 miejsce – 29% wskazań), uzyskamy pełny obraz zagrożenia uzależnieniami widziany oczyma dorosłych mieszkańców Lidzbarka Warmińskiego. Młodzież widzi to jeszcze ostrzej: narkomania jest na drugim miejscu (56%), a alkoholizm na trzecim (47%).
- b) Ponad połowa ankietowanych uważa, że osoby pijące alkohol w ich okolicy stanowią szczególne zagrożenie dla bezpieczeństwa.

2/ Czego mieszkańcy oczekują od swoich przedstawicieli w samorządzie:

- a) 88% badanych oczekuje na poziomie lokalnym działań służących ograniczeniu skali problemów alkoholowych. W tym kryje się między innymi odpowiedź na pytanie, po co potrzebny jest rzetelny gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.
- b) Zdecydowana większość badanych chce utrzymania a nawet podwyższenia do 21 lat wieku legalnego nabycia napojów alkoholowych. Za tą drugą opcją opowiada się 453% dorosłych i 19% uczniów. Oczywiście związane z tym decyzje podejmowane są na innym szczeblu, jednak powyższe fakty pokazują, że **w Lidzbarku Warmińskim istnieje dobra atmosfera do realizacji lokalnych działań profilaktycznych i terapeutycznych.**
- c)** Większość badanych (65%) uważa, że sprzedawcy napojów alkoholowych powinny odprowadzać do kasy miasta pieniądze na finansowanie zapobiegania alkoholizmowi, nawet jeśli przez to alkohole byłyby nieco droższe.

3/ Jak przedstawia się skala problemów alkoholowych w Lidzbarku Warmińskim?

- a) Według danych szacunkowych opartych na wskaźnikach wypracowanych przez PARPA co szósty mieszkaniec miasta uwikłany jest w jakiś sposób (osobiście, lub przez członków rodziny) w problem alkoholowy.

4/ Jakie jest zagrożenie młodzieży problemami alkoholowymi.

- a) Wśród dzisiejszych 15-16-latków nie pije alkoholu zaledwie 7% uczniów zaś wśród drugoklasistów ze szkół pogimnazjalnych odsetek ten wynosi zaledwie 4%. Dla porównania, połowa dzisiejszych dorosłych mieszkańców Lidzbarka Warmińskiego podaje, że nie znało smaku alkoholu przed 18-tym rokiem życia. Potwierdza się więc teza o wzroście zachowań ryzykownych wśród młodzieży. Co gorsza picie młodzieży

przestaje być sporadycznym wysokiem, a staje się obyczajem. Połowa 15-latków piła alkohol w ciągu ostatniego miesiąca. To samo dotyczy 2/3 uczniów szkół pogimnazjalnych.

- b) Najczęściej spożywanym przez młodzież napojem alkoholowym jest piwo. Towarzyszy temu często fałszywe i szkodliwe przekonanie, że alkohol w piwie jest mniej groźny niż wódce.
- c) Uczniowie nie tylko piją, ale i upijają się. Pijany już był co dwudziesty uczeń klasy szóstej, więcej niż co drugi uczeń klasy III gimnazjum i 81% uczniów szkół pogimnazjalnych.
- d) Co czwarty uczeń gimnazjum i połowa uczniów II klas szkół pogimnazjalnych uczestniczyło w kłótni, sprzeczce lub bójce z powodu alkoholu.
- e) Niepokojąco wygląda także analiza motywów picia. Wielu młodych ludzi sięga po alkohol już nawet nie po to, aby się zabawić czy rozerwać, lecz traktując picie jako lekarstwo na problemy i smutki. Skraca to drogę do uzależnienia, nie daje bowiem możliwości realnego zmierzenia się z problemami.

5/ Młodzież a narkotyki

- a) Jeśli chodzi o środki odurzające, mimo iż narkotyzowanie się nie jest przez uczniów Lidzbarka Warmińskiego spostrzegane jako zjawisko powszechne, to jednak prawie co trzeci uczeń III klasy gimnazjum i 37% uczniów II klasy szkoły pogimnazjalnej przyznaje się do kontaktów ze środkami odurzającymi (najczęściej jest to marihuana).
- b) Mniej niż co trzeci z badanych uważa, że ich rówieśnicy posiadają wystarczającą wiedzę o narkotykach i szkodliwych skutkach ich działania.
- c) Prawie 40% uczniów szkół średnich spotkało w szkole osobę rozprowadzającą narkotyki (poza szkołą – 62%).

6/ Problemy przemocy

- a) Dzieci narażone są w szkole i w domach na różnego rodzaju akty przemocy.
- b) Co dziewiąty uczeń był ofiarą pobicia w szkole także co dziewiąty był zmuszany do robienia rzeczy niechcianych, a co dwudziesty został napadnięty i okradziony.
- c) Co piąty z badanych dorosłych uważa, że dziecko powinno bać się swoich rodziców. Co dziewiąty jest zwolennikiem surowego wychowania.

d) Prawie w co trzeciej rodzinie serwuje się wyzwiska, w co czternastej - dzieci są bite.

7/ Na ile postawy dorosłych wpływają na zachowania alkoholowe młodzieży?

a) W więcej niż co czwartym przypadku osobami, które po raz pierwszy poczęstowały młodego człowieka alkoholem byli dorośli – najczęściej rodzice.

b) Jednocześnie 39% uczniów było świadkiem przykrew sytuacji w życiu rodzinnym spowodowanej przez alkohol.

c) Młodzi ludzie nie mają też problemu z omijaniem zakazu sprzedaży alkoholu osobom niepełnoletnim. 43% uczniów klasy III gimnazjum kupowało samodzielnie alkohol.

d) Gdy zapytamy gdzie młodzież najczęściej spożywa alkohol, to okaże się, że w domu, na dyskotece, w kawiarni. A co w tym czasie robią dorośli?

8/ Przedstawiłem Państwu skalę problemów. Warto jednak podkreślić, że wobec tych problemów nie jesteśmy bezradni. W Lidzbarku Warmińskim od wielu lat realizuje się działania w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Są to np. działania w ramach:

a) Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Osoby uzależnione i wyrządzające swoim pić poważne szkody społeczne niechące się poddać leczeniu mogą być zgłoszone do komisji celem wszczęcia procedury sądowej zobowiązującej do leczenia odwykowego. Do Komisji w 2002 r. wpłynęło 31 wniosków, w 2003 r. 45 wniosków, zaś w 2004 r. 52 wnioski.

b) Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej – udzielił w 2004 r. pomocy dla 105 rodzin z problemem alkoholowym (169 osób).

c) Leczenie odwykowe:

— W Lidzbarku Warmińskim działają: Oddział terapii Uzależnienia od Alkoholu oraz Przychodnia Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia.

— trzeźwienie wsparte jest oddziaływaniami grup samopomocowych.

d) Oddziaływania profilaktyczne:

— W Lidzbarku Warmińskim działają 2 świetlice terapeutyczne. Działaniem tych placówek objęte jest 110 dzieci.

- Wielu uczniów uczestniczyło w 2004 roku w programach profilaktyki uzależnień.

9/ W związku z tymi działaniami warto spytać: Czy w dynamice problemów alkoholowych istnieją jakieś pozytywne tendencje? CHYBA TAK.

- a) Część mieszkańców Lidzbarka Warmińskiego (18%) uważa, że widok osób pijanych na ulicach jest rzadszy niż dawniej. Wielu z nich dostrzega także zmniejszenie się liczby spraw załatwianych przez alkohol (34%) czy też przypadków niekontrolowania zachowań alkoholowych na imprezach (29%).
- b) Wielu badanych dostrzega wzrost liczby przypadków odmawiania picia (21%), zwiększenie akceptacji dla postaw abstynenckich (36%) a także wzrastającą popularność uroczystości bezalkoholowych (22%).
- c) Ponad 2/3 badanych mieszkańców coraz częściej styka się z osobami, które zostały abstynentami lub przynajmniej piją w sposób mniej destrukcyjny niż dawniej.
- d) Zmniejsza się picie alkoholu w pracy.
- e) Zmieniają się preferencje alkoholowe. Napoje spirytusowe są zastępowane napojami o niskiej zawartości alkoholu.
- f) Prawie 70% badanych wiedziałoby gdzie szukać pomocy, gdyby ktoś z ich bliskich miał problemy z alkoholem.
- g) Wzrasta także zaufanie do działań związanych z rozwiązywaniem problemów alkoholowych. 71% badanych wierzy w skuteczność leczenia odwykowego.

10/ I jeszcze bardzo istotna sprawa. Jaką rolę w animacji tych wszystkich pozytywnych zmian mają działania lokalne? Zdaniem badanych mieszkańców Lidzbarka Warmińskiego – bardzo dużą. Docenia to 28% osób badanych.

11/ Strategiczne kierunki realizacji programu gminnego w przyszłych latach:

- Kontynuacja działań w zakresie profilaktyki szkolnej w oparciu programy wykorzystujące aktywność własną uczniów, i poszerzanie o inne rozbudowane, cykliczne programy profilaktyczne.
- Istotne jest, aby zajęcia profilaktyczne obejmowały ćwiczenia odmawiania picia, nieulegania naciskowi grupy, bronięcia własnych postaw i przekonań.

- Realizacja programów profilaktycznych obejmować powinna coraz młodsze grupy wiekowe. Jak wykazują badania, jednym z ważniejszych zadań jest dotarcie do uczniów szkół podstawowych. Jest to najlepszy moment, aby wpłynąć na zmianę preferencji w korzystnym kierunku, gdyż po przejściu do gimnazjum zaczyna się lawinowy wzrost niepożądanych zachowań alkoholowych.
- W związku z różnorodnością działań ryzykownych podejmowanych przez młodzież a także szeroką skalą innych zagrożeń wskazane jest tworzenie oddziaływań edukacyjnych i prewencyjnych dotyczących różnych środków odurzających (alkohol, tytoń, narkotyki) czy też adekwatnych sposobów zachowania się w sytuacjach przemocowych.
- Wzrost dostępności programów edukacyjnych dla osób dorosłych dotyczących problemów alkoholowych m.in. poprzez preferowanie programów profilaktycznych w szkołach obejmujących oprócz młodzieży także rodziców (np. „Drugi Elementarz”, „Program Domowych Detektywów”).
- Dalsze wspieranie działalności świetlic terapeutycznych i profilaktycznych w celu objęcia nimi jak największej ilości dzieci z grup ryzyka (rodziny dysfunkcyjne, w tym alkoholowe).
- Współpraca Miejskiej Komisji Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Policji i innych instytucji w kierunku prawnego egzekwowania przestrzegania ustawowego zakazu sprzedaży alkoholu osobom poniżej 18 roku życia.
- Konieczne jest tworzenie zintegrowanego systemu profilaktyki gminnej angażującego wiele grup społeczności lokalnej (oprócz młodzieży i rodziców także wychowawców, sprzedawców napojów alkoholowych, przedstawicieli samorządu itp.)